

Analiza predsjedničkog mandata Kolinde Grabar Kitarović 2015. - 2020.

Prebeg, Maks

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Zagreb School of Business / Poslovno veleučilište Zagreb**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:180:766560>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository ZSB - Final papers Zagreb School of Business](#)

POSLOVNO VELEUČILIŠTE ZAGREB

Maks Prebeg

**ANALIZA PREDsjedničkog MANDATA
KOLINDE GRABAR-KITAROVIĆ OD 2015.
DO 2020. GODINE**

Završni rad

na

specijalističkom diplomskom stručnom studiju

Zagreb, siječanj, 2022.

POSLOVNO VELEUČILIŠTE ZAGREB

Specijalistički diplomski stručni studij marketinga i komunikacija

**ANALIZA PREDsjedničkog MANDATA
KOLINDE GRABAR-KITAROVIĆ OD 2015.
DO 2020. GODINE**

Završni rad

MENTOR

Doc. dr. sc Dijana Vuković

STUDENT

Maks Prebeg

Zagreb, siječanj, 2022.

SAŽETAK:

Pozicija predsjednika nakon 2000. godine znatno je oslabila, ali ostala je važna pogotovo za vanjsku politiku. Iskustvo i poznavanje koje je stekla u svojoj karijeri Kolinda Grabar-Kitarović je itekako koristilo i dalo za dobar i kvalitetan mandat. Donjela je državi puno toga dobrog, pogotovo u jačanju uloge unutar Europske unije. Zbog velike ekonomske krize i podjela u društvu mandat predsjednice Kolinde Grabar Kitarović bio je od izuzetne važnosti i velikog interesa javnosti. Kao prva izabrana predsjednica ojačala je i poziciju žena kako u društvu tako i u politici.

Ključne riječi: *politika, mandat, predsjednica, žena*

SUMMARY

The position of the president has significantly weakened since 2000 but has remained important, especially for foreign policy. Kolinda Grabar-Kitarović used the experience and knowledge she gained in her career for a good and quality mandate. It has brought a lot of good to the country, especially in strengthening its role within the European Union. Due to the tremendous economic crisis and divisions in society, the mandate of President Kolinda Grabar-Kitarović was of great importance and great interest to the public. As the first elected president, she strengthened the position of women both in society and in politics.

Keywords: *politics, mandate, president, woman*

U Zagrebu, 25. Siječanj 2022.

Prilog 7.

IZJAVA STUDENTA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom **ANALIZA PREDSEDNIČKOG MANDATA KOLINDE GRABAR-KITAROVIĆ OD 2015. DO 2020. GODINE** izradio samostalno, pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora doc.dr.sc. Dijana Vuković.

Izjavljujem da je završni rad u potpunosti napisan i uređen prema Pravilniku o završnom radu na stručnim preddiplomskim i specijalističkim diplomskim stručnim studijima PVZG-a te sukladno uputama u priručniku Metodologija pisanja seminara i završnog rada.

Izjavljujem da je završni rad lektoriran na jeziku na kojem je napisan.

Izjavljujem da sam suglasan da se trajno pohrani i objavi moj završni rad **ANALIZA PREDSEDNIČKOG MANDATA KOLINDE GRABAR-KITAROVIĆ OD 2015. DO 2020. GODINE** u javno dostupnom institucijskom reprizoriju Poslovnog veleučilišta Zagreb i javno dostupnom reprizoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. (123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, i 131/17).

Ime i prezime studenta:

Maks Prebeg

OIB: **54769793241**

Sadržaj:

1. Uvod.....	1
1.1. Problem i predmet istraživanja	1
1.2. Istraživačka pitanja	2
1.3. Izvori i metode prikupljanja podataka.....	3
1.4. Struktura rada	3
2. Nacionalni identitet.....	4
2.1. Fenomen nacionalnog identiteta.....	4
2.2. Elementi izgradnje nacionalnog identiteta	6
2.3. Etnički i nacionalni identitet u hrvatskoj javnosti	10
2.4. Hrvatski identitet naspram Europskog	12
3. Ovlasti predsjednika Republike Hrvatske u odnosu na druge predsjednike	15
3.1. Iskustva primjene sustava provjera i ravnoteža	16
3.2. Argumenti u prilog polupredsjedničkog sustava u Hrvatskoj	17
3.3. Razvitak ustavnog sustava i njegovo djelovanje	18
3.4. Polupredsjednički sustav u praksi.....	21
3.5. Ustavne promjene i primjena načela diobe vlasti	22
3.6. Provjere i ravnoteže: formula Radne skupine predsjednika Republike	23
3.7. Ustavne promjene 2000. i 2001. godine: položaj i ovlasti predsjednika Republike	24
4. Analiza predsjedničkog mandata Kolinde Grabar-Kitarović	26
4.1. Hrvatska 2015. godine	26
4.2. Kritički osvrt na mandat predsjednika Ive Josipovića	27
4.3. Hrvatska unutrašnja politika od 2015. do 2020. godine.....	28

4.4. Hrvatska vanjska politika od 2015. do 2020. godine	30
4.5. Načelo suradnje	31
4.6. Načelo uljudnosti	31
4.7. Pragmatična načela u nastupu hrvatske predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović	33
4.8. Argumentacija u nastupima hrvatske predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović.....	35
4.9. Analiza predsjedničkih izbora 2020. godine	37
5. Zaključak	39
6. Literatura	43
7. Popis slika.....	48

1. Uvod

Ovaj diplomski rad donosi kritički osvrt na mandat Kolinde Grabar-Kitarović kao predsjednice Republike Hrvatske od 2015. do 2020. godine. Detaljan osvrt na mandat Kolinde Grabar-Kitarović dat će temeljna i značajna obilježja mandata u cijelosti, prve žene predsjednice Republike Hrvatske. Prednost ovakve analize jest precizna raščlamba elemenata mandata s vremenske distance. Uvodno nužno je naglasiti kako je kampanja za predsjedničke izbore 2015. godine bila važan i dugotrajan proces koji je rezultirao presjedanjem Kolinde Grabar-Kitarović. Važnost mandata Kolinde Grabar-Kitarović je evidentno bila ne samo politička nego i društvena, s obzirom na to da je uz političke aktere i medije navedeni mandat imao veliki interes građana Republike Hrvatske, ali i građana susjednih država.

1.1. Problem i predmet istraživanja

Mandat Kolinde Grabar-Kitarović suočio se s velikim teškoćama hrvatskog društva, ponajprije s posljedicama tvrdokorne ekonomske krize i nepovoljnom međunarodnom situacijom određenom gospodarskim neprilikama u mnogim zemljama Europske unije i regije, velikim priljevom izbjeglica u EU preko hrvatskog teritorija i sve učestalijim terorističkim napadima u zemljama u bližem i širem okružju. U predsjedničkim sustavima vlasti predsjednički su izbori najvažniji izborni proces jer privlače najviše birača, s obzirom na to da predsjednik raspolaže značajnim ovlastima. Pri tome se, najčešće, analiziraju uloga, ovlasti i zadatci predsjednika kao one institucije američkog političkog sustava koja ima najveće mogućnosti vanjskopolitičkog djelovanja, zatim pretpostavke uspješnog predsjedničkog djelovanja, te različita ograničenja i prepreke koje je predsjedniku postavio suvremeni razvoj hrvatskog društva i svijeta u cjelini.

Problem rada očituje se u činjenici da se kritički osvrt na mandat predsjednika jedne male države kao što je Republika Hrvatska ne može na isti način valorizirati kao kod velikih država gdje su neki od kriterija i prestiž koji država ima na međunarodnoj pozornici, ispunjavanje

preduvjeta ostvarivanja nacionalne sigurnosti, ponajprije zaštitom teritorija i stanovništva, te umješnosti političkih lidera da osiguraju daljnji prosperitet društva i države.

Jedan od najozbiljnijih problema s kojima je suočen suvremeni politički sustav Republike Hrvatske svakako je porast oduvijek prisutne i gotovo trajne sumnjičavosti i nepovjerenja hrvatske javnosti prema političkim liderima, pa čak i vlastitoj vladi. Temeljni zadatak rada jest ukazati na djelovanje predsjednika koje je usmjereno na istraživanja njegova liderstva, odgovornosti i djelovanja na području stvaranja domaće politike, procesa predsjedničkog donošenja odluka, odnosa predsjednika spram medija ili ostalih grana političke vlasti.

1.2. Istraživačka pitanja

Glavna istraživačka pitanja u ovom radu su:

1. Kako su izgovorene riječi, način na koji su izgovorene (jačina i boja glasa, intonacija i slično), te neverbalna komunikacija (izgled, držanje tijela, odjeća i slično) kreirale javno mnijenje predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović?
2. Kolika je stvarna moć Kolinde Grabar-Kitarović bila u mandatu?
3. Kako analiza mandata, aktivnosti predsjednice utječe na današnje gledanje na lik i djelo Predsjednice kroz vremensku distancu?

1.3. Izvori i metode prikupljanja podataka

U ovome radu te na specijalističkom diplomskom stručnom studiju korištene su znanstvene metode poput metode deskripcije i kompilacije, metode klasifikacije, te metoda dedukcije i indukcije. Uz nezaobilaznu metodu analize i sinteze napravljena je i analiza slučaja na stvarnom primjeru predsjedničkog mandata Kolinde Grabar Kitarović. Bit je da se pronađe poveznica između teorijskih činjenica i stvarnog primjera. Teorijska pitanja u vezi analize mandata predsjednice sadržana u temi i problemu otvoriti će bolji put trajnijim spoznajama koje su još uvijek nedovoljno istražene.

1.4. Struktura rada

Rad se sastoji od pet poglavlja. Nakon uvodnog, u drugom se dijelu definira nacionalni identitet kroz njegov fenomen, elemente, etnički i nacionalni identitet u hrvatskoj javnosti te hrvatski identitet naspram europskog. Sljedeće poglavlje usredotočeno je na ovlasti predsjednika Republike Hrvatske u odnosu na druge predsjednike te su definirani različiti sustavi upravljanja vlasti, kao i ustavne promjene u prošlosti. Četvrto poglavlje daje osvrt i analizu predsjedničkog mandata Kolinde Grabar-Kitarović od 2015. do 2020. godine. Zadnje poglavlje sadrži zaključna razmatranja.

2. Nacionalni identitet

Začetak nacionalnog identiteta veže se uz događaj odvajanja engleske krune i crkve od papinskog identiteta koji se dogodio u Engleskoj u 16. stoljeću. Građanski ponos i osjećaj zajedničke pripadnosti bile su dvije osnovne ideje za uspostavljanje općeg oblika nacionalne ideje. Navedeno vodi unutrašnjem jedinstvu i na taj način određenom odbojnošću prema drugim narodima i državama. Jean-Jacques Rousseau je u vrijeme rađanja i stvaranja ideje francuske nacije kao suvremenog naroda bio vođen idejom Francuske revolucije. Moderna demokracija najprije se isprepleće s nacionalizmom kao odbojnost prema Engleskoj, a zatim u Napoleonovo doba u obliku francuskog poslanja u odnosu na ostatak Europe.

2.1. Fenomen nacionalnog identiteta

Pojam nacije odnosi se na veliku društvenu skupinu posebne vrste. Ako svi članovi skupine nisu u neposrednom osobnom kontaktu jedno s drugim, tada sociolozi uobičajeno definiraju grupu kao „veliku“. Članovi nacije ne zauzimaju jednako mjesto u društvu i ne karakterizira ih ni jedan temeljni recipročni odnos, a odnosi između članova su relativno stalni. U većini slučajeva se ne mogu poništiti u jednom potezu i kompleks je dobro definiran, stoga iz navedenog proizlazi relativno dugotrajnija priroda članstva u grupi. Članstvo nije određeno vezama koje proizlaze iz neke vrste odnosa i to je osnovna razlika između nacije i klase. Nacija je velika društvena skupina koju karakterizira kombinacija više vrsta odnosa kao što su ekonomski, teritorijalni, politički, kulturni, jezični i ostali (Hroch, 1985).

Navedeni autor dalje navodi da je modernizacija gospodarstva, obrazovanja, i politike bila ključna za širenje nacionalne ideje, a industrijsko je gospodarstvo utjecalo na pokretljivost stanovništva na većem prostoru. Masovno širenje pismenosti započelo je u protestantskim

zemljama te su se vjernici izravno upoznali sa sadržajem Biblije, a nastavno na to započelo je i masovno školsko obrazovanje. Industrije su imale potrebu za izučenom radnom snagom, a vojska za školovanim časnicima koji bi sebe predstavljali kao dio naroda i svoju kulturu kao dio nacionalne kulture. Mediji imaju najvažniju ulogu u procesu oblikovanja doživljaja nacionalne pripadnosti ili zajednice u masovnim razmjerima. Mediji prema Benedictu Andersonu stvaraju sliku zajednice među ljudima od kojih se većina nikada neće izravno upoznati.

Moderne nacije nastale su suprotstavljanjem novih klasa starim, feudalnim, vladajućim klasama i na taj se način proglasile predstavnikom cijele nacije. Nove klase obuhvaćale su sve građane, odnosno sve formalno jednake pojedince i stoga su se poistovjećivale s nacijom. Nova društva građana bila su organizirana kao nacija te su patriotizam i nacionalna svijest postali najvažniji segment (Hroch, 1985).

Postoje države koje su naknadno tijekom povijesti postale nacije. Vladajuće „velike“ nacije poput Francuske, Engleske, Španjolske, Njemačke i Danske oduvijek su imale „vlastitu“ vladajuću klasu, no postoji i drugi smjer koji se odnosi na vrijeme u kojem su se formirale moderne nacije. One tada nisu imale vladajuću klasu koja im pripada etnički, no imale su dominantnu vladajuću klasu ili više stranih nacionalnosti. Takve nacije nisu obuhvaćale sve elemente koji su bili tipični za danu socijalnu situaciju stoga su bile nepotpune i ravnoteža nije bila prisutna. Porastom kapitalizma bile su pod potpunom ili djelomičnom dominacijom buržoazije, odnosno strane vladajuće klase, a nedostajala je i kontinuirana tradicija kulturne proizvodnje na književnom jeziku.

Navedeno je primjer male nacije, no Poljska ili Mađarska primjeri su prijelaznih slučajeva između dvije osnovne vrste. Takve su se nacije formirale kao velike nacije u doba kapitalizma, no kasnije su doživjele usporavanje u razvoju. Moderne su nacije nastale iz starih etničkih jedinica koje su se nalazile na putu asimilacije, a u određenim slučajevima dolazak kapitalističkog društva nije nužno uvjetovao preobrazmu feudalnih nacionalnosti u moderne nacije. Slučajevi poput Češke, Hrvatske i Poljske dokazuju da se postizanje neovisnosti može nastaviti i nakon dovršetka formiranja nacije i da politička neovisnost ne mora nužno biti pokazatelj potpune formiranosti nacije.

Nacija je strukturno konstituirana zajednica slobodne duhovne identifikacije njenih pripadnika na temelju etničke pripadnosti, povijesti, jezika, kulture, vjere te građanskih prava. Na slobodu se u kontekstu nacije može gledati kao na unutrašnju logiku koja svoju istinu pronalazi u građanskim pravima. Potrebno je ugraditi kulturu vlastitog nacionalnog identiteta na principima građanskog prava unutar vlastite nacije i u odnosima sa drugim nacijama te se susretanje nacionalne slobode i građanskih prava neprestano odvija u društvenim okolnostima određene društvene zajednice (Vukičević, 2019).

Vukičević (2019) dalje navodi da se potreba slobode i povijesne okolnosti postojanja nacije nalaze ujedno u simetrijskom i asimetrijskom odnosu. Nacija se konstituira i održava kao cjelovita zajednica promatrajući sa simetrijskog odnosa, dok asimetrijske komponente predstavljaju izraz neprestanih unutrašnjih proturječnosti postojanja nacije. Pozitivna korelacija potrebe za slobodom i principa predmetne racionalnosti afirmiraju progresivno značenje nacije u razvoju društvenog bića određene osobe i zajednice u kojoj se nalazi, dok metafizička kategorijalnost predstavlja duhovnu autonomnost nacije. Navedena ima generički zasnovanu vrijednost i povijesnu slobodu te u tom kontekstu identitetsku profilaciju određenog kolektiva i njegovih pripadnika u pogledu Marxova povijesnog totaliteta. S obzirom na navedeno, nacija suštinski napušta svoje primarno obilježje u kojem je zatvorena etnička, to jest, narodna zajednica. Nacija je ideja zasnovana na logici slobode i ujedno predstavlja teorijsko-metodološku osnovu sociološkog identificiranja progresivne refleksije nacionalnih zajednica. Ukoliko reduciramo slobodu kao unutrašnju logiku nacije, dolazi do negiranja suštine nacije.

2.2. Elementi izgradnje nacionalnog identiteta

Još u Napoleonovo doba postojalo je mišljenje da čovjek koji nema nacionalni identitet stvara pobunu i nemir i stoga već iz navedenog doba seže razmatranje problematike nacionalnog identiteta, osjećaja pripadnosti i mišljenja da svaki čovjek mora imati nacionalnost. Nacija je tijekom vremena postala neodvojiva stavka identiteta svakog pojedinca, iako nije prirodno

svojestvo čovječanstva. Kako su se mijenjale dominantne ideologije tijekom povijesti, tako se mijenjalo i viđenje problematike nacionalnog identiteta. Ono što je svim poimanjima zajedničko je dvosmislenost istovremene obrane kulturne različitosti i stvaranja homogenosti pojedinih nacija (Gellner, 1998).

Razvoj razmjenskih odnosa i nacionalnog tržišta teoretičari u vrijeme Marksizma smatrali su najvažnijim preduvjetom za stvaranje moderne nacije, no ne i jedinim. Razvoj jezičnih, kulturnih ili političkih subjekata uvjetovao je razvoj proizvodnje robe, ali proces se odvijao i u suprotnom smjeru (Hroch, 1985).

U etimološkom i semantičkom značenju, nacionalizam je refleksija nacije. U idealno-tipskoj formi ne postoji „čista“ nacija, odnosno ona koja reflektira ili samo pozitivni ili samo negativni nacionalizam. Heidegger (1985) iznosi: „Nacionalizam, kao refleksija nacije je generički utemeljena ideja i potreba čovjekovog oslobađanja od etičke datosti, determinizma rođenja, socijalne zatvorenosti, robovske podređenosti, političkog i drugih vidova otuđenja, koje su karakterizirale narodne zajednice.“

Utjecaj razvoja nacije na nacionalizam i obrnuto nacionalizam na razvoj nacije je ireverzibilan i upravo se refleksivnost odnosi na neprestani proces međusobnog ispitivanja nacije i nacionalizma.

Oba pojma, i nacija i nacionalizam, imaju povijesni karakter te su vrlo teško objašnjivi kao pozitivni ili negativni društveni procesi. Nacionalizam u kontinuitetu prati simetriju pozitivnih i negativnih komponenti refleksivnosti nacije do današnjih dana, a u centru se svakako nalazi čovjek. Nacionalna sloboda nije utopistički usmjerena na potpuno ukidanje zla i konačno ostvarenje dobra, već u skladu s ljudskom prirodom i prirodom ljudske zajednice na neprestano prevladavanje postojećeg „dobra i zla“ koji su u stanju neprestane upitnosti (Andrić, 2017).

Univerzalno i konkretno se neprestano susreću u ljudskoj prirodi jer bi svaki drugi pristup bio zatvaranje ljudske prirode u postojeće granice „dobra“ i „zla“. Fundamentalna vrijednost nacije i njene refleksije u nacionalizmu ogleda se u kontekstu ostvarivanja generičnosti čovjeka i njegove zajednice u prevladavanju postojećeg „dobra“ i „zla“. Nacionalizam istovremeno ima

zatvorenu i otvorenu strukturu te je autonomna simetrijska mreža bitnih komponenti nacije koja prati njezinu proturječnost. Kroz povijest je zanemarivana ova proturječnost u teoriji i praksi što je rezultiralo redukcijom nacionalizma na njegovu negativnu stranu i potpuno zanemarivanje pozitivne strane kao oslobađajuće komponente nacije (Kangrga, 2003).

Tijekom 18. i 19. stoljeća niz odvojenih, ali međusobno povezanih procesa, zahvatilo je europski prostor te su se iz njih razvili nacionalizam i moderna nacija. Početak izgradnje moderne države doveo je do promjena u formi i sadržaju politike. Navedeno je otvorilo prostor za pojavu nacije kao novog političkog aktera. U navedenom smislu nacionalizam predstavlja modernu teoriju države i političkog autoriteta jer je ponudio kriterije određivanja suvremene nacije i proglasio da je država legitimna samo ako se može zamisliti kao izraz kolektivne volje nacije koja ima pravo odluke o tipu vladavine u državi. Prema Mannu (1995): „Samosvjesne nacije proizašle su iz borbe za predstavničku vlast do koje je doveo pritisak državnog militarizma. Bez obzira na zločine koji su kasnije počinjeni u ime nacije, nju su iznjedrili oni demokratski ideali toga povijesnog razdoblja koje i danas visoko cijenimo.“ Modernisti smatraju da su pojmovi nacija i nacionalni identitet proizvodi moderne. Iz njihove se perspektive narodi prije 18. stoljeća ne mogu mjerodavno promatrati, stoga je postojalo mišljenje da su modernisti propustili poantu nacionalnog identiteta: „Modernisti su u svakom slučaju propustili nešto, a to je da ne mogu objasniti trajnost, dubinu i dugovječnost nacionalnih identifikacija“ (Stavrakakis i Chrysoloras, 2016).

Naciju je nemoguće odvojiti od demokratizacije politike i izgradnje moderne države. No, iako je moderan fenomen, nacionalistički projekti često manipuliraju nacionalnom poviješću i mogu stvoriti naciju mehaničkim putem iz bilo koje svojevolumno odabrane skupine ljudi. Uspješnost nacionalnog pokreta osigurava obraćanje već postojećim zajednicama. Prema Schöpflinu (2000): „Mit koji ne uspije izazvati reakciju ili je stran zajednici, ili nije pogodio puls vremena, ili motivira tek manjinu onih kojima se obraća“.

Veliki broj ljudi naciju doživljava kao korisno sredstvo za ostvarivanje političkih i ekonomskih interesa te za postizanje poželjnih društvenih i ekonomskih dobara koji one žele za sebe, a nalaze se pod kontrolom drugih, stoga svi nacionalistički pokreti posjeduju „instrumentalnu“ dimenziju. Nacija opskrbljuje pojedinca osjećajem pripadništva i tako

zadovoljava emotivne potrebe. Iz navedenog se može zaključiti da nacija posjeduje kvalitetu koja nedostaje klasnim, rodnim ili ekološkim pokretima, a iznimno je važna u društvima podvrgnutim brzim promjenama. Predstavlja iznimno velik mobilizacijski potencijal zato što predstavlja spoj „instrumenatalnih“ i „kulturno-simboličkih“ kvaliteta (Matić, 1999).

Nacionalni i etnički identitet nisu isti pojam jer je etnički identitet nastao mnogo prije nacionalnog. Vrlo je teško naći državu koje je bila ili jest etnički posve ista i homogena jer društveni pluralizam, etnička i kulturna raznolikost postoje u suvremenom svijetu, a postojali su i u prošlosti. Etnički identitet i etničke grupe su straije povijesne pojave, dok su nacija i nacionalni identitet moderni fenomeni izgrađeni u epohi moderne i modernog društva (Korunić, 2005).

Nacija kao moderni narod ne može se stvoriti sama po sebi kao puka kombinacija odgovarajućih vrsta odnosa, nego mora postojati želja za izmjenama i jačanjem nacionalne svijesti u svijesti tog naroda. Teško je odrediti pod kojim uvjetima pojedinac prelazi u aktivnu nacionalnu svijest iz svoje vlastite jednostavne svijesti i kako interpretirati takvu svijest. Postoji veliki broj zamki, a jedna od najvećih je odnos između objektivne, vlastite i nacionalne svijesti koje se ne mogu izolirati jer čine nedjeljivo jedinstvo (Hroch, 1985).

„Suvremena politička znanost identitet, napose nacionalni identitet, uključuje kao razmjerno novu kategoriju. Nedvojbeno je važnost identiteta za objašnjenje društvenih i političkih pojava u uvjetima globalizacije. Upravo se razumijevanjem identiteta mogu jasnije predočiti reakcije i svojevrsni backlash onih koji su odjednom postali „globalizirani“. Kako ne bi izgubili tlo pod nogama, mnogi se vraćaju svom nacionalnom identitetu. Društvene su znanosti prepoznale važnost identiteta o čemu svjedoči prava poplava radova na temu etničkih i nacionalnih zajednica. Anthony Smith, jedan od najvažnijih autora na tom području, sam kaže da je nove literature toliko da je to postalo nemoguće pratiti“ (Grdešić, 2003).

Nacionalni je identitet nemoguće upoznati ako ga ne promatramo unutar socijalnih promjena, širih regija i odnosa prema drugim kulturama i narodima jer je dio složenih društvenih identiteta (Korunić, 2005). Iako je subjektivni osjećaj pripadnosti naciji, nacionalni je identitet u većini slučajeva neodvojiv od društvenog identiteta te pretpostavlja političku legitimaciju, etničke granice i snažan osjećaj zajedničkog univerzalnog duha unutar svoje nacije. Ističe se da

svaka nacija ima svoju kulturu, običaje, politiku i zakone te se stoga radi izravna distinkcija s ostalim narodima na temelju kulturne raznolikosti i pluralnosti političkog sistema (Huddy, 2007).

Nacionalni identitet nikada nije u potpunosti pozitivan jer se nalazi unutar složenih granica, a nacionalizam prikazuje važnost privlačenja političkih, društvenih i kulturnih granica u stvaranju pojedinca i kolektivnog identiteta. Navedeno ne vrijedi samo za izgradnju naroda, već i za nadnacionalne entitete i međunarodne politike poput Europske unije (Stavrakakis i Chrysoloras, 2016). Nacionalni identitet nadilazi pripadnost na lokalnoj razini, društvenim slojevima, političkim strankama, religijskim uvjerenjima, teritorijalnoj razini te državi i zbog toga se razlikuje od drugih oblika društvenog identiteta. Subjektivna dimenzija vjerovanja u zajedničko porijeklo temelj je definiranja fenomena nacionalnog identiteta, neovisno je li ono relano ili nije i stoga se i pojam nacije u okviru nacionalnog identiteta izjednačava s idejom zamišljene zajednice. Nacionalni identitet je veza građana i države, posebice na simboličkoj i emocionalnoj razini, a navedena veza uključuje zajednička vjerovanja, vrijednosti i ciljeve (Phinney, 1990). Ima dvostruku funkciju jer s jedne strane državi osigurava radnu snagu i ekonomsko-političku funkcionalnost, a s druge strane pojedincu osigurava samopoštovanje (Smith i Tyler, 1997).

Korunić (2005) nastavno navodi da je nacionalni identitet na razini nacije kao zajednice, ali isto tako i pojedinca koji se poistovjećuje s tom nacijom. Riječ je o konkretnim ljudskim zajednicama koje se kreiraju na nekom teritoriju i imaju određene, zajedničke vrijednosti te su dobrovoljni članovi iste i iskazuju joj lojalnost. Moderno društvo je ključna stavka nastanka nacije i nacionalnog identiteta jer putem društvenih sistema i socijalnih interakcija direktno utječe na izgradnju nacionalnog identiteta i moderne nacije.

2.3. Etnički i nacionalni identitet u hrvatskoj javnosti

Hrvati kao narod pripadaju zapadnoeuropskoj civilizaciji, odnosno pripadnici su navedenog europskoga kulturnoga kruga. Kale (1999) definira civilizaciju kao veliki kulturni

organizam u kojem se nalaze sve prepoznatljive karakteristike nekog kulturnog kruga. Tako se mogu razlikovati pripadnici jedne civilizacije od pripadnika neke druge civilizacije. Zbog naglašenih razlika nastao je pojam „podkultura“ koji ima dvije razine – narodnu i područnu.

Feletar (2011) objašnjava da je Hrvatska pogrešno smještena na „Balkanski poluotok“ za koji smatra da u zbilji ne postoji te da Hrvatska ne pripada u navedeni dio Europe u geografskom ili povijesno-društveno-političkom smislu. Navodi da je stvaranje pojma „Balkanski poluotok“ pogreška njemačkoga geografa Johanna Augusta Zeunea nastala 1809. godine i da Hrvatska kao nacija pripada Srednjoj Europi jer je stoljećima bila rimokatolička zemlja koja je pomagala izgradnji iste kulture u Srednjoj Europi.

Za izgradnju nacionalnog identiteta bitni su jezik, duhovna posebnost te političke institucije i statuti. Hrvatski se jezik nalazi u središtu nacionalnog identiteta, a na pokretanje hrvatske narodne kulture najviše je utjecala glagoljica kroz istaknute književnike tog vremena. Oni su ustrajali i u gramatičkom razvoju hrvatskog jezika te je sredinom 18. stoljeća donesena odluka o prebacivanju hrvatskog jezika na latinično pismo. Dopuštena je crkvena služba na narodnom jeziku, zagrebačka biskupija postala je metropolija, te je nastavno na navedeno od strane Svete Stolice nastala Bašćanska ploča kao starohrvatski spomenik odanosti Hrvatima pisan glagoljicom. Vlast je u to vrijeme proizlazila iz krvne organizacije rod-pleme-narod te se na istim razinama provodila i demokracija uz nužno vodstvo (Kale, 1999).

Integralni nacionalizam je ideologija koja podrazumijeva sve aktivnosti u nekom društvu koje su podređene naciji, njenoj politici i ciljevima definiranim na razini zemlje te Sekulić (2001) navodi da je upravo on osnovni princip HDZ-ove pobjede i desetogodišnje vladavine u Hrvatskoj. Ovakav nacionalizam naciju percipira kao organsku zajednicu koju dijele principi političkog i kulturnog pluralizma te je neprijateljski raspoložen prema principima liberalizma. Nacija i država su prema navedenoj ideologiji najviši cilj po sebi, a ne sredstvo za postizanje cilja. Korijeni hrvatskog nacionalizma nalaze se u „hrvatskom državnom pravu“ i u svojoj evoluciji sintetizira teoriju državnog prava i etnički nacionalizam, a HDZ jest stranka koja najvjernije izražava takvu ideju integralnog nacionalizma.

HDZ nakon osnutka Republike Hrvatske nacionalizam ističe kroz svoje parole o „europskoj integraciji“ i o „povratku Hrvatske u Europu“, no dogodilo se upravo suprotno te je izgledalo kao da je integralni nacionalizam preduvjet za „uključivanje u Europu“. Integralni je nacionalizam bio ideološka osnova suprotstavljanju odumirućem komunizmu i djelovao je kao osiguranje da se komunizam neće vratiti u Hrvatsku. Također, navedeni je prevladao u prvoj fazi postkomunizma i omogućio nam razumjeti socijalne mehanizme koji su u to vrijeme doveli do eksplozije nacionalizma, ali kasnije i do njegovog opadanja (Sekulić, 2001).

2.4. Hrvatski identitet naspram Europskog

Analiza stručnjaka ukazala je da je Hrvatski ulazak u Europsku uniju okarakterizirala ugroženost nacije, odnosno samostalnosti, suverenosti, politike i kulture zbog situacije u prošlosti. Na euroskepticizam najviše je utjecala razina obrazovanja stanovnika koji su pristupili referendumu o ulasku Hrvatske u Europsku uniju, zatim razina znanja i informiranosti, politički stavovi te aktualna ekonomska situacija, kako u Hrvatskoj, tako i u Europi. Euroskepticizam također potiče i tradicionalizam, autoritarnost te etnički nacionalizam.

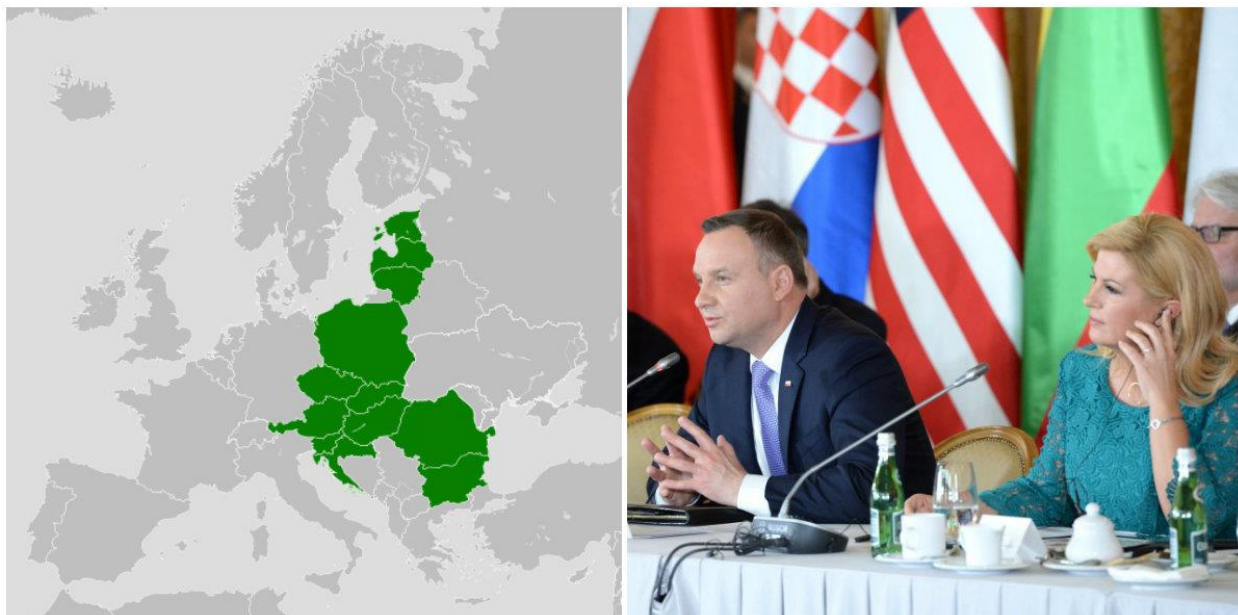
Reškovac (2012) ističe da razmišljanje kako će europski identitet ugroziti nacionalni nije realno jer razvoj Europske unije i europske integracije nije projekt političke elite, već onaj namijenjen prosječnom Europljaninu. Promicatelji europske ideje su krajem osamdesetih godina počeli zagovarati razvoj europske svijesti u smjeru stvaranja Europske unije kao političke unije koja će imati legitimitet i podršku građana. Neki od predviđenih koraka jačanja osjećaja pripadnosti Europi bili su zajedničko nasljeđe, eurosimboli, Europski parlament, europske institucije, zajednička valuta i slično.

Građani su u većini slučajeva poticali i promovirali Europsku uniju u pitanjima povezanim s „vanjskim svijetom“ kao što su na primjer putovanja na druge kontinente što znači da je i čovjekov nacionalni identitet na određeni način promjenjiv i prilagodiv. Osjećaj pripadnosti Europskoj uniji vremenom je svakako ojačao pod utjecajem prekogranične suradnje, razmjena,

interakcije i povezivanja mlađih generacija koji žive u drugačijem okruženju od onog koje je prevladavalo u vrijeme stvaranja Unije.

Misao vodilja Europske unije je „jedinstvo u različitosti“ i iz godine u godinu joj pristupaju nove članice, stoga je nerelano očekivati da bi europski identitet mogao ugroziti nacionalni jer se unutar Unije moraju poštivati i čuvati različiti nacionalni identiteti. Zajedničke vrijednosti oko kojih se gradi europski identitet su demokracija, vladavina prava i temeljna ljudska prava pojedinca. Navedene su vrijednosti vrlo snažan instrument u borbi protiv nacionalizma i euroskepticizma.

Za analizu i dedukciju pitanja utemeljenih u uvodnom dijelu ovoga rada nužno je osvrnuti se na bazičnu teorijsku početnu točku nacije i nacionalnog identiteta i svijesti, budući da nije moguće efektivno diskutirati nacionalni utjecaj vodećeg pojedinca među javnošću bez da se nedvosmisleno definira i razumije, što uopće znači nacija, nacionalni identitet, te nacionalna svijest u užem smislu. Sada kada je dan uvid u definicije nacije kao takve te njoj srodnih pojmova identiteta i svijesti u povijesnom i razvojnom kontekstu, sljedeći korak jest povezati teorijsku osnovu navedenog, sa specifičnim slučajem Republike Hrvatske te djelovanja Kolinde Grabar-Kitarović unutar nje.

Slika 2. Inicijativa tri mora

Izvor: <https://direktno.hr/direkt/inicijativa-tri-mora-najveci-hrvatski-vanjskopoliticki-uspjeh-ili-je-jos-prerano-govoriti-o-uspjesnosti-projekta-134601/>

Pristup ostvaren:: 15.12.2021

3. Ovlaсти predsjednika Republike Hrvatske u odnosu na druge predsjednike

U prvom desetljeću nakon pada komunizma, dominantnu ulogu u hrvatskom političkom sustavu imala je institucija predsjednika Republike, a nakon uspostave Ustava iz 1990. godine, u polupredsjedničkom je sustavu vlasti dobio i znatne ustavne ovlasti. Također, birao se na izravnim izborima. 2000. godina donijela je ustavne promjene te je napušteno jedno od dvaju navedenih obilježja. Sustav vlasti postao je parlamentarni, a premijer je postao čelni izvršitelj vlasti u Hrvatskoj. Institucija predsjednika ostala je simbolički važna što postaje potencijalni problem dovodeći u pitanje legitimnost i funkcioniranje političkog sustava. Građani mogu imati pogrešnu perspektivu uloge predsjednika i dovesti u pitanje dovršenost transformacije političkoga sustava Republike (Landman, 2008).

Početak 1990-ih u Istočnoj se Europi dogodila tranzicija koja je za cilj imala uspostavu i konsolidaciju demokracije i nastanak funkcionalnoga tržišnoga gospodarstva. Na taj su se način zemlje Istočne Europe željele približiti zapadnoeuropskim zemljama na razini političkih prava, sloboda i gospodarske razvijenosti. Bilo je potrebno ispuniti mnoštvo kriterija čije je ostvarenje bilo vrlo upitno i za koje je bilo potrebno dugo razdoblje (Dahrendorf, 2004).

Građani su težili porastu životnog standarda te su prisiljavali političke elite na što raniji ulazak u Europsku uniju koji bi im omogućio ostvarivanje vanjskopolitičkih ciljeva. Za ostvarenje navedenog bilo je potrebno kreirati politički sustav i politike za što bržu uspostavu liberalne demokracije i funkcionalnog tržišnoga gospodarstva. Za postkomunističke zemlje najbolje je rješenje bilo uzeti elemente korištene u sustavnoj strukturi Zapada jer ustavna obilježja starih institucija nisu uvijek bila pogodna za moderno doba, no ni takvo rješenje nije bilo beskompromisni jamac uspjeha. Takva struktura nije bila jedinstvena zbog specifičnosti određene države (Batt, 2007).

3.1. Iskustva primjene sustava provjera i ravnoteža

Ustrojstvo vlasti vrlo je kompleksno pitanje koje ne smije biti ograničeno na interese političkih osoba i stranaka kratkog vijeka trajanja. Navedeno pitanje nije isključivo znanstveno ili ustavno-pravno i stoga je najvažnije pronaći odgovor na pitanje kakav je sustav ustrojstva vlasti pogodan za pojedinu državu uzevši u obzir političke prilike i razvitak. Potrebno je pronaći ravnotežu između dvije vrlo oprečne težnje, a to su djelotvornost vlasti koja je istodobno podvrgnuta demokratskom nadzoru. Ista ustavna rješenja ne odgovaraju svim društvima i povijesnim razdobljima. Procjene nisu uvijek znanstveno utemeljene, već je sveprisutan i element uključenosti političkih teoretičara (Sorensen, 1984).

Alexis de Tocqueville autor je djela „Demokracije u Americi” u kojemu nastoji ustanoviti sociološko utemeljenje određenih institucionalnih sklopova znanstvenim pristupom. Po njemu su naziv dobili i „tokvilijanci”, odnosno pripadnici škole u čijem je središtu analiza procesa ustavnog izbora (De Tocqueville, 1945). Navedeni autor dilemu ustavotvoraca opisuje na sljedeći način: „Bilo je to pitanje općeg značaja koji trebamo dati vladi: trebamo li se osloniti na školnički i prilično komplicirani sustav provjera, ograničiti dodijeljenu moć i tako dovesti mudre i umjerene na čelo Republike? Ili bismo trebali usvojiti suprotan pristup prema kojem su ovlasti smještene u ruke jedne vlasti, homogene u svim svojim dijelovima, nekontrolirane, i posljedično toliko snažne da je svaki otpor nemoguć.”

Tocqueville se zalagao i za problem koji nastaje neograničenom vlašću, odnosno opasnosti i sociološke probleme koje takva vlast kreira u određenim tipovima političkih kultura. Mnogi navodi vrijede i u današnjem političkom svijetu jer pokazuju kako se mnoge odluke povezane s ustavnim ustrojstvom vlasti i danas donose intuitivno bez osobitog pritiska stručnjaka. Nastaju na temelju općih dojmova i ideja zanemarujući opasnosti koje bi se ukazale znanstvenom raščlambom (De Tocqueville, 1959).

3.2. Argumenti u prilog polupredsjedničkog sustava u Hrvatskoj

Prije pada komunizma, Hrvatska nije imala demokratskog iskustva te je stoga imala problema s usvajanjem novih demokratskih vrijednosti u društvu. Građani su se još od komunističkog sustava zalagali za pogrešno mišljenje da predsjednik mora biti „diktator” te su smatrali da je gospodarska kriza nastala jer takva osoba nije bila na vrhu Države. Uspostavom liberalne demokracije taj je stav jenjavao, no zbog patrijarhalne kulture i dalje postoji dio građana koji je navedenog mišljenja. Dio građana posivotvjećuje učinkovitu vlast i autoritativnu vlast. S vremenom je došlo do razvoja civilnog društva, proširenja slobode medija, političkog pluralizma, većeg utjecaja Europske unije te se ni jedan idući predsjednik nije mogao ponašati poput predsjednika Tuđmana. Parlamentarni je sustav prihvaćen na isti način kako funkcionira u naprednim demokratskim zemljama Zapadne Europe (Boban, 2016).

Polupredsjednički sustav u Republici Hrvatskoj prihvaćen je iz tri razloga. Prvi se odnosi na političku koncepciju upravljanja koju je po uzoru na Francusku preuzeo Franjo Tuđman, drugi je napostojanje demokracije i sklonost političkim elitama, a treći je mišljenje i ocjena ustavotvoraca da budućnost zahtjeva centralizaciju političkog odlučivanja. Treći razlog zaslužuje posebnu pozornost zbog situacije u svijetu nakon krize 2008. godine te rata protiv terorizma (Aarend, 1992). Navedeni je autor početkom 90-ih godina prošlog stoljeća, u vrijeme kada su tranzicijske zemlje donosile nove ustave, zaključio da svaki sustav ustrojstva vlasti ima prednosti i nedostatke, ustavotvorci su ograničeni političkom kulturom i tradicijama, a empirijski podaci ukazuju na relevantnu prednost parlamentarnih režima. Shugart i Carey (1992) su navedeni zaključak doveli u pitanje analizirajući podatke o režimima koji se nisu uspjeli održati i dokazom da se mogu izvesti i obratni zaključci.

3.3. Razvitak ustavnog sustava i njegovo djelovanje

Ovlasti institucije predsjednika republike mogu biti različite. Hrvatska ju je uvela 1990. godine, a ustavotvorci su morali odlučiti o ustavnim ovlastima i načinu izbora. Za navedeno su također pronalazili primjere funkcioniranja u sustavima Zapadne Europe. S obzirom na način izbora, predsjednici se mogu birati u izravnim ili parlamentarnim izborima te mogu imati znatne ili ceremonijalne ovlasti. Predsjednički i polupredsjednički su dva tipa sustava vlasti u kojima postoje ustavno moćni predsjednici, a u parlamentarnom sustavu nema znatne ustavne ovlasti neovisno o načinu izbora. U takvom sustavu glavne ovlasti ima premijer, dok su ovlasti predsjednika uglavnom ceremonijalne koje se mogu povećati u kriznim situacijama ili tijekom formiranja i prestanka mandata vlade i parlamenta. Legitimitet predsjednika i utjecaj u političkom sustavu mogu se povećati ako ima pravo biti članom političke stranke ili ako se bira na izravnim izborima, no ni tada nema znatne ovlasti.

Maurice Duverger (1980) definirao je polupredsjednički sustav kao onaj u kojem se provode izravni predsjednički izbori s ustavno slabim predsjednikom, dok Elgie (1998) definira takav sustav kao sustav s izravno izabranim predsjednikom i premijerom na čelu vlade. Iz navedenog je proizašla podjela Matthewa Shugarta (1993) koji parlamentarni sustav dijeli na klasične parlamentarne sustave i parlamentarne sustave s izabranim predsjednikom. Postavlja se pitanje zbog čega je nastao ovakav tip sustava, a odgovor se nalazi u činjenici da je u takvom sustavu predsjednik jedini političar koji ima legitimitet proizašao iz volje izražene na općim izborima u kojima sudjeluje cijela zemlja. Takvu ovlast u navedenom slučaju nema ni premijer koji je najmoćniji pojedinac u parlamentarnom sustavu te nastaje veliki raskorak između predsjednikove ustavne pozicije u političkom sustavu i legitimnosti proizašle iz izravnih izbora jer legitimitet nije praćen ustavnim ovlastima.

Predsjedničke kampanje u parlamentarnim sustavima često služe za promicanje neodgovorne politike, dok u predsjedničkim i polupredsjedničkim sustavima kandidati mogu davati obećanja o kreiranju i implementaciji javnih politika kada dođu na vlast. Slučaj u kojem postoji velika razlika između onog što ustav propisuje i onog što se očekuje da kandidat govori u

izbornoj kampanji najviše je prisutan u zemljama koje imaju visoku razinu korupcije, gospodarske krize i velikog nepovjerenja građana u postojeće elite jer birači očekuju osobu koja će ih izvući iz krize.

Izravni predsjednički izbori vrlo često mogu navesti predsjednika da zbog svog velikog demokratskog legitimiteta nametne drugim institucijama vlast i naruši ograničenje vlasti i mehanizam provjere i ravnoteže kao dva osnovna načela liberlane demokracije. Zbog toga u literaturu prevladava mišljenje da su parlamentarni sustavi najpogodniji za demokraciju i dovodi se u pitanje poželjnost izravnih predsjedničkih izbora. Guy Peters (2007) navodi da sa stajališta analiziranja temeljnih postavki institucionalizma racionalnog izbora, predsjednik ne može maksimizirati svoju korist djelujući unutar institucije. Potrebno je tijekom izborne kampanje verbalno prelaziti njezine granice, a kada postane predsjednik, povući se unutar nje i ne ispunjavati obećanja jer mora poštivati ustav. Iz navedeno proizlaze tri načina rješavanja takve situacije u parlamentarnim sustavima s izravno izabranim predsjednikom:

1. Ukidanje takvih izbora te prebacivanje ovlasti izbora predsjednika na parlament
2. Povećanje predsjedničkih ovlasti i pretvaranje sustava vlasti iz parlamentarnoga u polupredsjednički ili predsjednički
3. Povećanje znanja građana o tome što ustav njihove zemlje propisuje

U Hrvatskoj institucija predsjednika republike nije postojala do 1990. kada je izmjenjen Ustav iz 1974. uz promjenu republičkih obilježja, naziva republike i tijela vlasti. Reformirana je i institucija republičkog poglavara koja je stekla određena obilježja dvojnog poglavara SFRJ u razdoblju između 1974. i 1980. godine uz postojanje kolektivnog Predsjedništva i predsjednika Republike, a navedenu je funkciju do svoje smrti obnašao Josip Broz nakon koje je prestala postojati. Nakon ustavne reforme 1990. godine, dosadašnji predsjednik Predsjedništva postao je predsjednik Republike, a ostali članovi potpredsjednici, te je do kraja iste godine opstala samo

funkcija predsjednika Republike. Navedeni je Ustav propisao i da je Vlada, odnosno premijer, bila odgovorna i predsjedniku i prvom domu Sabora čime je uspostavljen polupredsjednički sustav vlasti. Semiprezidencijalizam u svojim teorijama spominje dva prototipa navedenog sustava vlasti, a to su premijersko-predsjednički i predsjedničko-parlamentarni sustav (Shugart i Carey, 1992).

Osnovna razlika među njima je što u premijersko-predsjedničkom sustavu predsjednik republike nema pravo smijeniti premijera. Hrvatski ustav iz 1990. godine uspostavio je predsjedničko-parlamentarni sustav što znači da je tadašnji predsjednik Tuđman imao dvostruku dominaciju koja je bila na snazi sve do njegove smrti. Iako je prema istom Ustavu predsjednik mogao biti član političke stranke, kao i vođa, ta je uloga bila više karizmatička nego predsjednička te mu je omogućavala kontrolu nad parlamentarnom većinom i Vladom. Sabor je mogao raspustiti ukoliko je izglasano nepovjerenje Vladi i ukoliko državni proračun nije donesen u propisanom roku. Njegova je moć mogla iznimno porasti uzme li se u obzir mogućnost kontroliranja Vlade te pravo da bude član ili čelnik političke stranke (Easter, 1997).

Smrt predsjednika Tuđmana 1999. godine označila je početak novog razdoblja kada je težište u izvršnoj vlasti premješteno s institucije predsjednika Hrvatske na premijera i Vladu. Predsjednik više nije mogao biti član političke stranke, nije mogao kontrolirati Vladu i parlament. 2000. godine započeo je proces izmjene i dopune Ustava kako bi se uspostavio parlamentarni sustav i napustio polupredsjednički, no iako su ovlasti predsjednika Republike smanjene, nisu bile praćene ukidanjem izravnih predsjedničkih izbora. Postojalo je mišljenje da izravni izbori nisu ukinuti jer tu odluku nisu podržavale političke elite ili pripadnici civilnog društva, a i da bi bilo teško objasniti demokratizaciju zemlje oduzimanjem prava biranja jedne institucije vlasti. U promijenjenom Ustavu predsjednik je osim ceremonijalne uloge dobio i ovlasti u obrani i nacionalnoj sigurnosti (Boban, 2016).

Predsjednik Mesić je u svoja dva mandata prestao biti predsjednik u transakcijskom i hijerarhijskom odnosu prema drugim institucijama te je imao relativno slab položaj tijekom odlučivanja o pitanjima vanjske politike što potvrđuje mišljenje da je javna percepcija značajnosti predsjednika veća od njegove stvarne uloge. Politička uvjetovanost EU-a utjecala je na ispunjavanje glavnih ciljeva unutarnje politike koji su bili „nametnuti” hrvatskim vladama.

Najvažniji od njih bili su usklađivanje zakonodavstva zemlje s pravnom stečevinom EU-a, to jest, poboljšanje ljudskih prava, političkih sloboda, slobode medija i vladavine prava. U navedenom procesu činjenica da je predsjednik izabran na izravnim izborima ne znači mnogo i ne može se pozivati na demokratski legitimitet kako bi nametnuo svoj stav. Za ograničenje vlasti i ponašanje pojedinih institucija u skladu s Ustavom i Zakonima bila je odgovorna Vlada, zatim Sabor, no ne i predsjednik države (Boban, 2016).

3.4. Polupredsjednički sustav u praksi

Pod utjecajem vladajuće elite tijekom prvih deset godina nezavisnosti Hrvatske središte je bilo na *imperijalnom predsjedništvu* koje je izgrađeno na stranom duhu, a vlast, zakonodavstvo i praksa su koncentrirani u predsjedniku Republike. Najvažniju je ulogu imalo Vijeće obrane i nacionalne sigurnosti koje se u Tuđmanovom dobu nazivalo Vrhovno državno vijeće, a on je kao predsjednik donosio konačne odluke. Članovi Vijeća bili su predsjednici Vlade, Sabora, Ustavnog i Vrhovnog suda, različiti ministri, šefovi tajnih službi te različiti dužnosnici (Smerdel, 1993). Friedrich Hayek (1979) je obrazložio navedenu personalizaciju vlasti na sljedeći način: „Kada zaprijeti vanjski neprijatelj, kada se prolomi pobuna ili nezakonito nasilje, ili prirodna katastrofa zahtijeva brzo djelovanje svim sredstvima koja stoje na raspolaganju, moć prinudne organizacije kakvu normalno nitko ne posjeduje mora nekome biti povjerena. Poput životinje u bijegu od smrtne pogibelji, društvo može u takvim situacijama kako bi izbjeglo uništenje, biti prisiljeno privremeno suspendirati čak i vitalne funkcije od kojih na dugi rok ovisi njegova opstojnost.”

U Hrvatskoj se navedeni režim održao sve do kraja rata, no ubrzo je počeo prerastati u sustav izborne monarhije koju uz personalizaciju vlasti obilježava i nepotizam, nepostojeća komunikacija između javnosti i parlamenta, predsjedničke obitelji, poimanje predsjednika kao osobe koja je iznad zakona, netransparentne političke odluke, poimanje ustava kao instrumenta dnevne politike te doživotnost predsjednika Republike. U javnosti se gotovo uopće više nije

govorilo o diobi vlasti, a neprihvatljivo je postalo i citiranje ustavnog teksta. Centralizacija je imala utjecaj i na lokalnu samoupravu te državna poduzeća te se vrlo lako može zaključiti da takav razvitak nije imao temelj u Ustavu Republike Hrvatske iz 1990. godine. Upravo suprotno, navedeni je prekršio sva temeljna ustavna načela jer je deset godina ustavni sustav ciljano zamjenjivan sustavom personalizirane vlasti.

3.5. Ustavne promjene i primjena načela diobe vlasti

Hrvatski ustavotvorci su 2000. godine imali zadatak kreirati ustavne odredbe za dosljedno primjenjivanje načela diobe vlasti u područjima ustrojstva vlasti i lokalne samouprave. Cilj načela diobe vlasti nije odvajanje osnovnih grana vlasti. To je pogrešno shvaćanje jer takvo odvajanje ne bi bilo moguće provesti s obzirom na to da bi razorio pravni sustav i djelotvornu vlast koji su jedinstveni, već je ideja diobe vlasti omogućavanje međusobne provjere ravnoteže nositelja različitih, to jest, najviših državnih funkcija. Horizontalna se dimenzija odnosi na nositelje zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti, a vertikalna na središnju vlast i lokalne samouprave (Mesić, 2000).

Sokol (1992) navodi da je načelo diobe vlasti jedno od temeljnih donesenih Ustavom iz 1990. godine. Navedena ustavna odredba danas je u različitim varijacijama prisutna u svim demokratskim sustavima u svijetu. Dioba vlasti se u političkoj stvarnosti prihvaća na drugačije načine u predsjedničkom, polupredsjedničkom i parlamentarnom ustrojstvu vlasti, iako bi na prvi pogled trebala biti vrlo samorazumljiva. U Hrvatskoj se često shvaća na mehaničkoj razini, a sustav je preuzet po uzoru na razvijene demokratske države.

Sokol (1993) se zalagao za mišljenje da se načelo diobe vlasti, polupredsjednički sustav i ustavni model pogrešno shvaćaju. U parlamentarnoj demokraciji, to jest, parlamentarizmu, parlament nosi zakonodavnu vlast i predstavlja građane. Izabran je na slobodnim višestranačim izborima koji su bili neposredni i vrijedilo je opće i jednako biračko pravo. Hrvatska je parlamentarna demokracija gledano sa ustavnopravnog i politološkog stajališta, dok je sasvim

drugo pitanje koje se odnosi na odnose između nositelja zakonodavne vlasti i tijela izvršne vlasti. Negiranje parlamentarizma ograničava Sabor.

3.6. Provjere i ravnoteže: formula Radne skupine predsjednika Republike

Prilikom uvođenja novih ustavnih promjena, glavno se pitanje odnosilo na zamjenu polupredsjedničkog sustava potpunim parlamentarnim sustavom. Navedeno je značilo da se onemogućiti obnavljanje centraliziranog sustava u kojem je vlast bila personalna i nalazila se u rukama predsjednika ili nekog drugog državnog dužnosnika. Radna skupina željela je tri najviša državna tijela postaviti za predstavnike određenih djelokruga koji bi međusobno surađivali u donošenju odluka. Postojali su i različiti instrumenti čija je svrha bila usmjeravati nositelje funkcija na dogovor i kompromis. Predsjednik bi i dalje imao inicijativu u najvažnijim područjima, no uz stalnu suradnju s Vladom i Saborom.

Vlada je imenovana od strane parlamenta te je isključivo parlamentu politički odgovorna, a zajedno s predsjednikom Republike sudjeluje u donošenju odluka i zadužena je za različita pitanja na području unutarnje i vanjske politike. Vlada usmjerava parlament u parlamentarnom sustavu sve dok ima većinu i zato je važno da jača svoju odgovornost pred Saborom, a predloženo je i uvođenje interpretacije kako bi se ista odgovornost i ostvarivala. Sabor je posebno ojačao svoj položaj na području obrane, a predsjednik Sabora je zajedno s predsjednikom Republike bio zadužen i za donošenje odluka. Predsjednik Sabora zastupa Sabor i stoga je vrlo važno da predstavlja ideje i stajališta ostalih zastupnika. Iako nije najviše tijelo vlasti u državi, Sabor je zadužen za međusobne suradnje, provjere i odgovornosti, kao i osiguravanje ravnoteže između Vlade i parlamenta. Glasačko tijelo je prema zakonu krajnji arbitar ukoliko se izglasa nepovjerenje Vladi te birači po ustavnoj normi imaju pravo na nove izbore. Predsjednik Republike na prijedlog Vlade može raspustiti parlament (Sokol, 1998).

3.7. Ustavne promjene 2000. i 2001. godine: položaj i ovlasti predsjednika Republike

Većina ustavnih promjena dogodila se na području uspostavljanja parlamentarne vlade te odgovornosti iste pred parlamentom. Ukoliko dolazi do smjene Vlade, potrebno je osigurati sigurnost parlamenta. Građani biraju predsjednika neposredno, a predsjednik u kriznim situacijama ima naglašene ovlasti. Glavne promjene Ustava 2001.:

- „Predsjednik Republike predstavlja i zastupa Republiku Hrvatsku u zemlji i inozemstvu; brine za redovito i usklađeno djelovanje i za stabilnost državne vlasti te odgovara za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske. Iz Ustava je simbolički ispuštena definicija po kojoj je on „državni poglavar”. Predsjednik ne može biti članom nijedne političke stranke te nakon što je izabran podnosi ostavku na članstvo u stranci.“
- „Predsjednik Republike surađuje s Vladom u oblikovanju i provođenju vanjske politike, dok sama Vlada „vodi vanjsku i unutarnju politiku.”
- „Predsjednik Republike vrhovni je zapovjednik oružanih snaga; imenuje i razrješuje vojne zapovjednike u skladu sa zakonom. Na temelju odluke Sabora predsjednik Republike objavljuje rat i zaključuje mir. U neposrednoj ugroženosti neovisnosti, jedinstvenosti i opstojnosti države Predsjednik Republike može uz supotpis predsjednika Vlade narediti uporabu oružanih snaga iako nije proglašeno ratno stanje.“
- „Ovlasti predsjednika Republike u izuzetnim stanjima posebno su uređene; u donošenju odluka sudjeluje Vlada a kada god je to moguće i Hrvatski sabor.“
- „U redovnim situacijama Predsjednik zadržava pravo inicijative prema Vladi ali ne i dominaciju nad procesom njezinog odlučivanja. Predsjednik može predložiti Vladi da održi sjednicu i razmotri određena pitanja te može prisustvovati sjednici Vlade i sudjelovati u raspravi.“
- „Ustav određuje da predsjednik i Vlada u skladu s Ustavom i zakonom surađuju u usmjeravanju rada sigurnosnih službi. Imenovanje čelnika sigurnosnih službi uz prethodno pribavljeno mišljenje mjerodavnog odbora Hrvatskoga sabora supotpisuju predsjednik Republike i predsjednik Vlade.“

- „U obavljanju dužnosti predsjedniku pomažu savjetodavna tijela koja sam imenuje pri čemu nisu dopuštena imenovanja u suprotnosti s načelom diobe vlasti. Predsjednik je odgovoran za svaku povredu Ustava koju počini u obavljanju dužnosti.“

Konačno, prvo je dan uvid u definicije ovlasti te pobliža objašnjenja usporednih razina i karakteristika ovlasti i pozicije predsjednika pojedinih država, da bi se zatim pojedinih predsjedničkih pozicija tih zemalja usporedile s onima Republike Hrvatske, a sve u svrhu toga da se dobije točan uvid u kakvim je institucionalnim i regulatorno-ustavnim uvjetima bivša predsjednica Republike Hrvatske djelovala. Navedeno je bitno da bi se stvorila slika okvira, dopuštenja, prava, ali i potencijalni izazova i poteškoća na koji je predsjednica mogla naići i pripremiti se s obzirom na njezinu poziciju, utjecaj te pozicije, i ovlasti dane pozicijom u Hrvatskoj.

Slika 2. Inauguracija predsjednice Kolinde Grabar Kitarović

Izvor: <https://www.vecernji.hr/vijesti/kolinda-grabar-kitarovic-ne-sjecam-se-da-mi-je-premijer-milanovic-cestitao-nije-mi-zapelo-za-oko-990043>

Pristup ostvaren: 08.12.2021

4. Analiza predsjedničkog mandata Kolinde Grabar-Kitarović

Kolinda Grabar-Kitarović se u aktivan politički život uključila 2003. godine, te je 2015. godine postala prva predsjednica Republike Hrvatske nakon što je kao kandidatkinja HDZ-a pobijedila na predsjedničkim izborima 2014./2015. Ranije je bila i ministrica vanjskih poslova i europskih integracija, veleposlanica Republike Hrvatske u Sjedinjenim Američkim Državama te pomoćnica glavnog tajnika NATO-a za javnu diplomaciju.

4.1. Hrvatska 2015. godine

Recesija koja je u Hrvatskoj trajala šest godina završila je 2015. godine, no neke druge članice Europske unije su i dalje bilježile puno brži gospodarski rast i stabilizaciju javnih financija. Posljedica političkog okruženja u kojem je vladala nemodernizirana javna uprava, spori sudski postupci te obrazovna politika koja nije bila adekvatna bila je emigracija mlađeg stanovništva u zemlje zapadne Europe 2015. godine. Iste godine, Hrvatska je uplatila približno 3 milijarde kuna u proračun Europske unije, dok je oko 4, 25 milijardi kuna doznačeno iz proračuna Europske unije za financiranje različitih javnih projekata što označava prilično nisku razinu iskorištenosti sredstava koja su dostupna. Kao glavni razlozi navedenog ističu se složenost prijave projekata, apsorpcijski kapacitet koji je i dalje nedovoljan, kao i generalna organizacija (Koprić i Škarica, 2016).

Početkom 2015. godine održan je i drugi krug predsjedničkih izbora na koji se odazvalo 59 % građana, a kandidatkinja Hrvatske demokratske zajednice, Kolinda Grabar-Kitarović, osvojila je nešto više od 50 % glasova birača i tako pobijedila dotadašnjeg predsjednika Ivu Josipovića. S obzirom na to da je dotadašnji predsjednik bio predstavnik Socijaldemokratske partija Hrvatske, rezultati izbora su pokazali polarizaciju političke scene i jačanje dvostranačkog sustava. Ovom pobijedom, HDZ je u dvije godine ostvario treću u nizu pobjedu nad vladajućom

koalicijom. Krajem 2015. godine održani su i parlamentarni izbori u Hrvatskoj na kojima se birao 151 zastupnik, a sudjelovalo je nešto više od 60 % registriranih birača. Domoljubna koalicija (HDZ) osvojila je 59 mandata, dok je koalicija predvođena SDP-om, Hrvatska raste, osvojila 56 mandata. Ovo su bili osmi po redu parlamentarni izbori, no prvi koji nisu dali jasnog pobjednika (Koprić i Škarica, 2016).

Ista je godina obilježila i pune dvije godine članstva u Europskoj uniji, dok su postojale određene napetosti sa susjednim zemljama, poput jednoglasne odluke Sabora o ukidanju arbitražnog sporazuma sa Slovenijom. Diplomatska inicijativa „Jadran-Baltik-Crno more“ koja je okupljala zemlje Srednje Europe prekinuta je od strane predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović. Vijeće Europske unije je na temelju ocjene Nacionalnog programa reformi i Plana konvergencije za 2015. godine donijelo preporuku za Hrvatsku, a neke od stavki bile su smanjenje proračunskog deficita, poticanje zapošljavanja, destimulacija prijevremenog umirovljenja, poboljšanje učinkovitosti sudova i slično. Strategija za suzbijanje korupcije također je donesena početkom 2015. godine, a bila je usredotočena na tijela javne vlasti, odnosno njihovu transparentnost i otvorenost. Donesene su i dvije važne inicijative od strane Ustavnog suda, a to su bili referendum protiv *outsourcinga* u javnim službama te protiv davanja koncesija za održavanje i upravljanje autocestama. Provedene su i određene reforme u javnom sektoru poput strategije razvoja javne uprave, a donesen je i Zakon o sustavu civilne zaštite (Koprić i Škarica, 2016).

4.2. Kritički osvrt na mandat predsjednika Ive Josipovića

Ivo Josipović je 2003. godine postao neovisni zastupnik u Hrvatskom saboru, a član SDP-a 2008. godine. Predsjednik Republike Hrvatske postao je 2010. godine, kada je prema Ustavu prestao biti član Sabora. Na navedenim predsjedničkim izborima 2009. godine osvojio je 65 % glasova birača čime je pobijedio svog protukandidata Ljubu Jurčića. Parlamentarni izbori za vrijeme njegovog mandata održani su krajem 2011. godine te je pobjedu odnijela takozvana

Kukuriku koalicija. Na čelu se nalazio Zoran Milanović, a bila je sastavljena od SDP-a, HNS-a, IDS-a i HSU-a. Tadašnja predsjednica Vlade bila je Jadranka Kosor koja je zajedno s predsjednikom Josipovićem iste godine potpisala ugovor o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji. Građani su na referendumu o pristupanju izrazili želju za članstvom Hrvatske u Europskoj uniji što je Hrvatska i postala 1. srpnja 2013. godine. Krajem iste godine, za vrijeme mandata predsjednika Josipovića, održan je i referendum o ustavnoj definiciji braka, te se Predsjednik zalagao i poticao građane da ne podrže referendum koji je brak definirao kao zajednicu žene i muškarca. No takav je usvojen sa 65 % osvojenih glasova građana.

Ivo Josipović imao je sličan stil vladanja kao i predsjednik Mesić, a tijekom njihova mandata Hrvatska je postala i članica Europske Unije. Predsjednik Josipović se u to vrijeme zalagao za promjenu Ustava kojom bi dobio ovlasti zakonodavnog veta i zakonodavne inicijative (Easter, 1997). Sljedeći predsjednički izbori održani su 2014. godine kada se Josipović kandidirao za drugi petogodišnji mandat te se zalagao za decentralizaciju Republike Hrvatske i ustavne promjene.

U prvom krugu predsjedničkih izbora, Ivo Josipović je osvojio više glasova od kandidatkinje HDZ-a, Kolinde Grabar-Kitarović, no nakon drugog kruga nije osvojio drugi predsjednički mandat te je Kolinda Grabar-Kitarović 2015. godine postala nova Hrvatska predsjednica. Cijela je predsjednička kampanja obilovala kandidatima koji su obećavali osnivanje novog ministarstva, izlazak iz gospodarske krize te novi gospodarski program.

4.3. Hrvatska unutrašnja politika od 2015. do 2020. godine

Prema Nacionalnom programu reformi koji je Republika Hrvatska donijela 2015. godine, hrvatsko se gospodarstvo počelo oporavljati od duboke ekonomske krize. Glavni ciljevi strukturnih politika prema Nacionalnom programu reformi 2015. godine su:

- „Promicanje rasta, vanjske konkurentnosti i ponovna uspostava ravnoteža u hrvatskom gospodarstvu“
- „Rješavanje slabosti u upravljanju i povećanje učinkovitosti javnog sektora“
- „Povećanje održivosti duga opće države i jačanje upravljanja javnim financijama.“

Osim navedenih ciljeva, postoje i određena reformska područja na koja je stavljen fokus, a to su javne financije, rashodi, mirovinski sustav, socijalne naknade, javna uprava, javna poduzeća, poslovanje poduzeća, kvaliteta zakona i stečajni postupak. Neki od osnovnih ciljeva Vlade bili su uspostava ravnoteže gospodarstva koja je tijekom krize narušena, te promicanje konkurentnosti i rasta.

2015. godine započelo je izdavanje e-osobne iskaznice, a napredak u elektroničkom poslovanju bilježi se i u sljedećoj godini kada je započela primjena e-potpisa, e-računa, e-poslovanja i e-usluga. Tako je omogućena veća dostupnost potrebnih informacija, brže i jeftinije poslovanje za male i srednje poduzetnike. Imovina koja se nalazi u državnom vlasništvu trebala bi biti u službi gospodarskog rasta i za zaštitu nacionalnog interesa stoga su Reformom postavljeni ciljevi za mjerenje uspješnosti koji povećavaju transparentnost i odgovornost Države.

Započela je i reforma zdravstvenog sustava i to u pogledu razvoja kliničkih bolničkih centara, kliničkih bolnica, klinika i općih bolnica. Stopa popunjenosti kreveta trebala bi se racionalizirati, skratiti bolničko liječenje, te unaprijediti pristup i kvalitetu zdravstvenih usluga. Zaključeno je da socijalna zaštita i naknade trebaju biti učinkovitije usmjerene kako bi se omogućila viša razina za najsiromašnije skupine građanstva, odnosno unaprijediti pravičnost, a ne ukinuti pomoć.

Osim mjera usmjerenih na smanjenje troškova, donesene su i one povezane sa obrazovanjem, znanosti i tehnologijom koji se smatraju razvojnim prioritetima. Navedeno

podrazumijeva kurikularnu reformu, programe financiranja školovanja, te stvaranje uvjeta za usvajanje novih znanja i kreiranja inovacija.

4.4. Hrvatska vanjska politika od 2015. do 2020. godine

U Nacionalnoj strategiji razvojne suradnje i humanitarne pomoći za razdoblje između 2015. i 2020. godine Hrvatska je definirala različite zemljopisne i sektorske prioritete koji su odabrani na temelju različitih interesa Republike Hrvatske. Svoje je zemljopisne prioritete usmjerila na tri različita zemljopisna područja za koje je procijenila da su od najveće važnosti.

Prvo od navedenih je Jugoistočna Europa s naglaskom na sveobuhvatnu i dugoročnu suradnju u vidu različitih pojedinačnih projekata koji su značajni za razvoj zemalja tog dijela Europe. Hrvatska može pomoći navedenim zemljama u političkom, gospodarskom i kulturnom razvoju, razvoju civilnog društva, razvoju institucija i pravilnog upravljanja, borbi protiv korupcije i povećavanju ljudskih prava. Kao članica Europske unije, Hrvatska također može pomoći zemljama Jugoistočne Europe u pristupanju istoj zajednici te ja najviše okrenuta ka Bosni i Hercegovini zbog povijesnih poveznica.

Zatim, Južno i Istočno susjedstvo na čelu s Jordanom i Ukrajinom zbog političkog, gospodarskog i sigurnosnog značaja za Hrvatsku. Navedeno je područje poveznica između tri kontinenta - Europe, Azije i Afrike, stoga je važno područje za migracijska pitanja i gospodarske odnose. Još uvijek postoje znatna politička i društvena preslagivanja, a Hrvatska u tim procesima može biti od velike pomoći.

Zadnja skupina obuhvaća države u razvoju koje se zemljopisno ne nalaze u blizini, no povezuju ih jednake unutrašnje karakteristike. Bitne su za hrvatsko ispunjavanje međunarodnih obaveza, ali i otvaranje budućih mogućnosti suradnje na države koje se ne nalaze unutar regije.

Sektorski se prioriteti odabiru prema kriterijima iskoristivosti znanja i iskustava. Odnose se na globalne okvire i uspoređuju dosadašnja iskustva i postojeće kapacitete, a Republika Hrvatska je svoju razvojnu politiku usmjerila na dostojanstvo svake ljudske osobe u područjima

obrazovanja, zdravlja i zaštite, zatim sigurnost, mir i razvoj demokratskih institucija te gospodarski razvoj uz preduvjet odgovornosti.

4.5. Načelo suradnje

Grice se zalagao da je upravo načelo suradnje osnovno koje upravlja vođenjem razgovora. Ljudi prilikom razgovora surađuju sa sugovornikom, a navedeno podrazumijeva i da sugovornik surađuje s njima. Zbog načela suradnje vrlo često dolazi i do zaključaka koji nisu logički opravdani, odnosno razgovornih implikatura. Govornici izvode takve zaključke jer pretpostavljaju da će ih zbog ostvarene suradnje sugovornici razumjeti. Načelo suradnje podrazumijeva i razgovorne maksime koje su ključne kako bi se sigovornik razumio kao i sve prisutne razgovorne implikature, a postoje maksima kvalitete, kvantitete, odnosa i načina (Trask, 2005):

- Maksima kvalitete – podrazumijeva govornikovo izricanje istine za što nema dokaza
- Maksima kvantitete – količina izgovorenog teksta treba dati upravo onoliko informacija koliko treba da bi taj tekst bio razumljiv
- Maksima odnosa – nalaže relevantnost govornika
- Maksima načina – nalaže govornikovu jasnoću, izbjegavanje dvoznačnosti i opširnosti koja nije potrebna (Grice, 1975)

4.6. Načelo uljudnosti

Marot (2005) uljudnost definira kao pojam koji izražava obzir prema drugima ili sebi, a može se izražavati verbalno ili neverbalno u usmenoj ili pismenoj komunikaciji. Lingvistička disciplina koja se bavi proučavanjem značenje iskaza u komunikaciji naziva se pragmatika, te se

unutar navedene proučava uljudnost. 70-ih godina 20. stoljeća počela se razvijati teorija uljudnosti, a Lakoff (1990), jedna od autorica koja je proučavala fenomen uljudnosti na anglosaksonskom području definirala ju je kao „sustav interpersonalnih relacija organiziran s ciljem olakšavanja interakcije umanjivanjem mogućnosti sukoba i konfrontacije svojstvenih svim oblicima međuljudske komunikacije.” Ista je autorica povezala načelo uljudnosti s Griceovim načelom suradnje. To se temelji na pretpostavci da je kooperativnost temeljno obilježje komunikacije među ljudima, no nastavno na povezivanje dva načela, Autorica je uvela i pojam pravila uljudnosti kako bi objasnila odustajanja od Griceove teorije.

Penelope Brown i Steven Levinson (1987) zalažu se za izbjegavanje sukoba u komunikacijskom činu kao temelj svog istraživanja pojma uljudnosti, dok Leech (1983) smatra da su održavanje društvene ravnoteže i prijateljskih odnosa svrha uljudnosti. Brown i Levinson (1987) smatraju da postoje obrasci jezičnog ponašanja te o navedenima ovisi koji će tip uljudnosti, od četiri moguća, biti izabran. Autori smatraju da izbor ovisi i o okolnostima situacije te određenim faktorima:

- Nagrade – govornik ih dobiva kada odabere određenu strategiju uljudnosti tijekom komunikacijskog čina
- Društvene okolnosti – razina ozbiljnosti određenog čina

Odluka o upotrebi određene strategije uljudnosti ovisi i o potrebama te namjerama govornika. Govornik uvijek bude „nagrađen” ukoliko primjena određene strategije uljudnosti dovodi do pozitivne slike o njemu, no i ova strategija uljudnosti, kao i svaka druga, ima svoje prednosti i nedostatke. Za primjer može se uzeti izravno izvođenje ugrožavajućeg čina. Govornik će se doimati kao iskren i izravan ako to učini te će zadobiti povjerenje svog sugovornika, no ukoliko ipak odluči učiniti navedeno na neizravan način, smatrat će se nenametljivim i taktičnim. Ugrožavajući čin ima različite razine ozbiljnosti koje ovise o zbroju tri varijable, a to su društvena distanca, društvena moć i status ugrožavajućeg čina. Prema istim autorima, izvođenje konkretnog čina zahtijevat će odabiranje manje izravnih strategija što su vrijednosti ovih triju varijabli veće.

4.7. Pragmatična načela u nastupu hrvatske predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović

Promatrano sa strane načela suradnje, predsjednički kandidati tijekom televizijskih sučeljavanja nisu suočeni u razgovoru, već odgovaranjem na pitanja novinara. Kategorija odnosa na zadanu temu mora biti zadovoljena, baš kao i kategorija kvantitete, što znači da odgovori moraju sadržavati što više obavijesti, no da ne izlaze iz okvira pitanja. U televizijskim sučeljavanjima također je jako važno da je zadovoljena kategorija načina, odnosno da kandidat odgovori unutar zadanog vremena.

Tijekom predsjedničke kampanje 2014. godine, na primjeru Kolinde Grabar-Kitarović može se uočiti svijest o vrlo ograničenom vremenskom periodu unutar kojeg mora iznijeti svoj stav, planove i rješenja, stoga je nastojala da joj odgovori budu unutar okvira postavljenog pitanja, no ipak što obavjesniji. Njezin odgovor na pitanje o smislu života glasio je ovako:

„Apsolutno. Postavljam si takva pitanja u životu, naravno. Ja jesam vjernica. Dakle, meni je samoubojstvo kategorija koja je neprihvatljiva. Ali kao osoba, ja se apsolutno nikada ne predajem. Uvijek postoji drugo rješenje. Ali da, nastojim razlučiti zašto je netko došao do te situacije da se nađe u položaju da si mora oduzeti vlastiti život. Ja uvijek razmišljam o drugima, razmišljam o onima koji ostaju iza mene. Dakle, moja djeca, moja obitelj. Što bih njima napravila tim činom suicida. A isto tako što ću njima napraviti i svojoj obitelji i svome narodu i svojoj državi svojim postojanjem. Svaku večer kad legnem u krevet razmišljam o tome kako je prošao moj dan. Jesam li ga potratila ili sam danas učinila nešto korisno, ne za sebe nego za druge. I doista vjerujem u tu... I molim Vas lijepo, da prestane ova nekakva retorika o ovom upravljanju jer ni gospodin Josipović ni ja nismo pod upiranjem istih struktura. Ja sam samostalna, samosvjesna, znam što želim, znam za što stojim u životu, nikad nitko nije manipulirao sa mnom niti neće.”

U navedenom je primjeru replika korištena kako bi se obranio vlastiti stav i slika u javnosti, a svoje je tvrdnje argumentirala i oprimjerila čime je zastupljena kategorija kvalitete. Kolinda

Grabar-Kitarović ističe značajne stvari, drži se vremenskog ograničenja te pokušava biti jasna, iako to nije lako postići zbog heterogenosti publike.

Želimo li promatrati načelo uljudnosti, čak je i Kišiček (2008) u svojim studijama dokazala da ukoliko uljudnost definiramo kao osjećaj briga za druge, žene posjeduju veći stupanj od muškaraca. Grabar-Kitarović u svom govoru pokazuje dozu sigurnosti te shvaća važnost uspostavljanja odnosa u govoru i komunikaciji. Vrlo često upotrebljava izraze pristojnosti koja je dodatno naglašena pohvalama upućenim predsjedničkim protukandidatima. S obzirom na to da se pohvala izriče drugoj osobi, a sebe se stavlja u drugi plan, riječ je o retoričkoj skromnosti koja nije karakteristična u slučaju govora muških političara.

Osim verbalnih, postoji i niz (ne)uljudnih neverbalnih znakova. Mogu se temeljiti na gestikulaciji, izrazu lica ili pogledu, a tijekom predsjedničke kampanje govor tijela ima važnu ulogu jer je ograničen na zadani prostor i položaj stajanja. Kolinda Grabar-Kitarović uvijek upućuje pogled kandidatima kada s njima razgovara što je znak poštovanja, zainteresiranosti i uvjerljivosti. Nakon svake izjave i odgovorenog pitanja, zadržava pogled u istom smjeru što je svakako dodatan znak uvjerljivosti i sigurnosti u izgovoren sadržaj. Grabar-Kitarović u većini slučajeva zadržava osmijeh na licu što je izraz osobne kontrole i nadasve simpatičnosti. Tijekom predsjedničkog sučeljavanja, ruke kandidata uglavnom se nalaze na govornici, dlanovi su okrenuti prema dolje ili na bočnim rubovima. Tijekom slušanja drugih kandidata, Grabar-Kitarović najčešće jednom rukom pridržava zatvoreni dlan druge ruke, što ponekad može označavati i suzdržanost, dok se kod gestikulacije dok govori može uočiti pokazivanje snage, odlučnost i otvorenost, kao i spremnost na borbu. Upućenost u temu o kojoj govori i uspostavljanje kontrole nad izgovorenim popraćeno je karakterističnom gestikulacijom stiskanjem kažiprsta na jagodici.

Za neverbalnu komunikaciju jako su važna i paralingvistička sredstva pa tako Kolindu Grabar-Kitarović karakterizira ugodan glas za slušatelja jer je njegova boja elegantna i topla. Ima izražajan način izgovora zbog ritmičnosti tona i visoke jačine glasa čime se stvara autoritativan dojam govora koji se može usporediti s načinom govora nekih od poznatih državnika kakav je bio i Franjo Tuđman. Ne govori jako brzo te je zbog toga slušatelju lakše pratiti i razumjeti izgovoreno.

4.8. Argumentacija u nastupima hrvatske predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović

U svom se govoru Kolinda Grabar Kitarović nastoji koristiti političkim tvrdnjama koje se temelje na činjenicama te slušateljima, odnosno biračima, daje prijedlog rješenja problema. Na taj im način naglašava svoju kompetentnost, podiže vlastiti kredibilitet te poznavanje teme o kojoj govori. Navedeno može se uočiti i u primjeru:

“Ne možemo stati na njegovu (Al-Asadovu) stranu ni u kojem slučaju. Činjenica jest da ISIL danas predstavlja jednu od najvećih prijetnji međunarodne sigurnosti, jednu od najvećih prijetnji našem društvu, dakako terorističku prijetnju. Međutim, treba tražiti alternative. Treba koji su demokratski i koji su mogu preuzeti vlast u Siriji. Svakako, Inina polja jesu iznimno strateški i često se pitam kako se moglo riješiti eventualno nekakvim koncesijama da se ona daju nekom drugom, da se i dalje nastavi zarađivati na tim poljima jer Ina je strateški bitna kompanije za Hrvatsku.”

Može se zaključiti da je dobar logički govornik, pripremljena unaprijed i opskrbljena podacima. Uvjerljivost i vjerodostojnost postiže iznošenjem podataka, no navedeno bi dodatno potkrijepila i osnažila navođenjem izvora izgovorenih informacija.

U inauguracijskom govoru koji je održan 15. veljače 2015. godine, Kolinda Grabar-Kitarović koristi strategiju argumentacije koju potkrepljuje isticanjem uzroka i rješenja, a također ne koristi ni osobnu zamjenicu *ja*. Naglašeno je korištenje osobne zamjenice *mi* čime u fokus stavlja zajedništvo, povećava ulogu publike i karakterizira sebe kao jednu od građana.

Slika 3. Govor na predstavljanju programa za drugi mandat

Izvor: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/video-kolindin-govor-izvukla-sam-hrvatsku-iz-regiona-komentirala-skoru-i-milanovica-nekima-je-ovo-blagdan-vinskih-obicaja-a-meni-poseban-dan-9599236>

Pristup ostvaren: 22.12.2021

4.9. Analiza predsjedničkih izbora 2020. godine

Čular (2004) je ustvrdio da religioznost ima ključnu ulogu u stranačkom sustavu Republike Hrvatske te je istovremeno smanjio bitnost autoritarnosti. Navedeno se može shvatiti kao rezultat demokratske konsolidacije i opće, to jest, veće prihvaćenosti demokracije. Navedeni je autor također upozorio na potencijalni rascjep između onih koji se zalažu za globalizaciju i nadnacionalno udruživanje te onih koji se zalažu za nacionalni suverenistički pristup. Nakon izbora 2015. godine, dosezi demokratske konsolidacije u Republici Hrvatskoj dovedeni su u pitanje, te su autoritarnost i globalizacija stavljeni u prvi plan.

2020. godine održani su i izbori za Hrvatski sabor na kojima je zabilježena slaba izlaznost, ponajviše zbog pandemije koronavirusa. Glavne teme kampanja bile su negativni učinci na gospodarski razvoj uzrokovani karantenom, javno zdravstvo, krizno upravljanje, nezaposlenost, porezni prihodi te različita bioetička pitanja. Nastala je i udruga „Glas poduzetnika“ koja je većinski okupljala mlađu generaciju poduzetnika. Zalagali su se za liberalizaciju poslovanja, zakonodavstva i poreznog sustava. Most nezavisnih lista i stranke okupljene oko Domovinskog pokreta Miroslava Škore na navedenim su izborima poseban fokus stavljale na suverenizam i europeizam. Raos (2015) naglašava da je tijekom izbora 2015. godine struktura stranačkog natjecanja bila iznimno stabilna i bipolarna jer su među kandidatima bili i Most nezavisnih lista te Živi zid koji su privukli birače nejasnog vjerskog opredjeljenja. Suprotno navedenom, na izborima 2020. godine pojavilo se nekoliko vrlo oprečnih procesa.

Sabor bi trebao imati ulogu razmjernog predstavništva koje predstavlja i promiče mnogo različitih stavova, identiteta i društvenih interesa te su se tijekom izbora 2020. godine zbilja i parlamentarizirali različiti novi politički akteri u svim dijelovima ideološkog spektra. Nadalje, HDZ je zadnjih trideset godina bila najsnažnija stranka sa izrazito „desnim“ načelima, no na navedenim se izborima pojavio i Domovinski pokret čija se kampanja temeljila na poruci HDZ-u kako oni primjerenije potiču zajedničke vrednote. SDP je nastavio okupljati koaliciju koja se nalazi lijevo od centra, no između HDZ-a i SDP-a se pojavila značajna mandatna i glasovna razlika kakva nije postojala više od deset godina. Henjak (2011) ističe da je ponovno došlo do

„asimetričnog obrasca mobilizacije“ jer iako je Domovinski pokret Miroslava Škore doživio jako dobar rezultat, HDZ-ovo je biračko tijelo na istim izborima bilo znatno slabije od biračkog tijela SDP-a i partnera. Neposredno prije izbora 2020. godine, Raos (2020) je u svom znanstvenom radu proveo istraživanje o biračkim preferencijama u Republici Hrvatskoj te je pokušao utvrditi je li još uvijek prisutna stabilna struktura. U fokusu je bila religija, povijesni događaji te suverenizam kao najaktualnija pojava. Navedeno je istraživanje potvrdilo da je hrvatsko društvo utemeljeno na kulturno-vrijednosnim i povijesno-identitetskim rascjepima.

Istraživanjem je potvrđeno da se vjerojatnost glasovanja za HDZ smanjuje kako se vrijednost varijable populizam povećava. Isto ukazuje i na smanjenje sklonosti protuelitizmu među ispitanicima koji su birači HDZ-a. Uspoređeni su i birači Domovinskog pokreta te HDZ-a te su rezultati pokazali da su oni koji podržavaju Domovinski pokret u većini slučajeva protiv slobodnog odlučivanja o abortusu, podržavaju populističke stavove, većina njih nema braniteljski status i nisu skloni podržavanju školskog vjeronauka. Iz navedenog možemo zaključiti da su birači HDZ-a više usmjereni na religiju, Domovinski rat i konzervativizam od birača Domovinskog pokreta i svih ostalih stranaka.

Analizom podataka dobivenih istraživanjem dalo se zaključiti da su birači lijevog centra, među kojima se posebno ističe SDP, i birači HDZ-a još uvijek najviše podijeljeni na temelju povijesnih događaja i religije. Domovinski pokret kao nova stranka ima puno sličnosti s HDZ-om i nastavila je trend privlačenja birača mlađe populacije i onih koji imaju obilježja izbornih apstinenata.

Slijedom navedenih događaja i iznesenih rezultata, kandidat SDP-a Zoran Milanović, postao je 2020. godine novi hrvatski predsjednik osvojivši 105 tisuća glasova više od svoje protukandidatkinje Kolinde Grabar-Kitarović. Time Grabar-Kitarović i HDZ nisu osvojili drugi predsjednički mandat. Slična situacija dogodila se i 2015. godine kada su isti kandidati bili na parlamentarnim izborima, no tada Zoran Milanović nije osvojio mandat Predsjednika Vlade. Rezultati nisu bili očekivani, a i izlaznost na izbore je također bila niska.

5. Zaključak

Pojmovi nacije i nacionalizma imaju povijesni karakter te su vrlo teško objašnjivi kao nužno pozitivni ili negativni društveni procesi. Nacionalizam u kontinuitetu prati simetriju pozitivnih i negativnih komponenti refleksivnosti nacije do današnjih dana, a u centru se svakako nalazi čovjek. Naciju je nemoguće odvojiti od demokratizacije politike i izgradnje moderne države. No, iako je moderan fenomen, nacionalistički projekti često manipuliraju nacionalnom poviješću i mogu stvoriti naciju mehaničkim putem iz bilo koje svojevrijem odabrane skupine ljudi.

Hrvati kao narod pripadaju zapadnoeuropskoj civilizaciji, odnosno pripadnici su navedenog europskoga kulturnoga kruga. Civilizacija se može definirati kao veliki kulturni organizam u kojem se nalaze sve prepoznatljive karakteristike nekog kulturnog kruga. Tako se mogu razlikovati pripadnici jedne civilizacije od pripadnika neke druge civilizacije. Zbog naglašenih razlika nastao je pojam „podkultura“ koji ima dvije razine – narodnu i područnu.

Nakon pada komunističkoj socio-ekonomskog režima u regiji, dominantnu ulogu u hrvatskom političkom sustavu imala je institucija predsjednika Republike, a kasnije, odnosno nakon uspostave službenog Ustava iz 1990. godine, u polupredsjedničkom je sustavu vlasti dobio i znatne ustavne ovlasti. 2000. godine je sustav vlasti postao parlamentaran gdje je pozicija i uloga premijera postala čelna te je on kao takav, postao i vrhovni nositelj izvršne vlasti u Republici Hrvatskoj. Institucija predsjednika ostala je simbolički važna i danas, što postaje potencijalni problem dovodeći u pitanje legitimnost i funkcioniranje političkog sustava kao takvih, zato što postoji vjerojatnost stvaranja pogrešne perspektive i percepcije od strane javnosti, o tome što sve predsjednik zapravo može i kakav je njegov stvarni utjecaj. Građani mogu imati pogrešnu svijest o ulozi predsjednika i dovesti u pitanje dovršenost transformacije političkoga sustava Republike, u smislu cjelovite transformacije njezinog javnog života.

Polupredsjednički sustav u Republici Hrvatskoj tako je prihvaćen iz tri razloga. Prvi se odnosi na političku koncepciju upravljanja koju je po uzoru na Francusku preuzeo Franjo Tuđman, drugi je napostojanje demokracije i sklonost političkim elitama, a treći je mišljenje i ocjena ustavotvoraca da budućnost zahtjeva centralizaciju političkog odlučivanja.

U mnogim slučajevima jasno je da je modalitet izravnih predsjedničkih izbora vrlo često uzrok toga da predsjednik ima i preveliku moć i utjecaj pa tako nametne drugim institucijama vlast te naruši sve instrumente i mehanizme koji održavaju sustav stabiliziranja ravnoteže i provjere u sklopu liberalne demokracije. To je razlog zašto literatura prikazuje parlamentarne sustave izbora kao najpogodnije u demokratskim političkim zajednicama. To je i razlog zašto je 2001. godine, kako je objašnjeno u prijašnjim dijelovima rada, da se polupredsjednički sustav zamijeni parlamentarnim. Tako bi predsjednik imao inicijativu u različitim područjima, ali bi morao blisko kokreirati i surađivati sa Vladom i Saborom koji bi, uz svoje predstavnike, činili glavne entitete unutar tih krakova vlasti. Osim toga, različiti instrumenti i principi bi se koristili za pomoć nositeljima vlasti te podupiranju općeg blagostanja zemlje.

Što se direktno tiče analize mandata Kolinde Grabar-Kitarović u aktivan se politički život uključila 2003. godine da bi 2015. postala prva predsjednica Republike Hrvatske nakon što je kao kandidatkinja HDZ-a pobijedila na predsjedničkim izborima 2014./2015. Njezina pozadina definirana je multidisciplinarnošću i znatnim inozemnim iskustvom stečenim kao ministrica vanjskih poslova i europskih integracija u SAD-u te pomoćnica glavnog tajnika u NATO-u. To je Kolindi Grabar-Kitarović dalo čvrste temelje koji izgrađuju efikasnog i pravednog vođu. Bila je otpočetka suočena značajnim izazovima, kao činjenice da je njezina predsjednička kampanja dala iznimno ograničeno vrijeme da iznese svoj stav, planove, potencijalne rezolucije, i program djelovanja. Takve stalne izazove predsjednica je s lakoćom riješila držeći se usko postavljenim pitanjima tijekom sučeljavanja na nacionalnoj televiziji te je koristila vrlo kratke, ali jezgrovite i specifične odgovore kojima se pokušala uvijek prilagoditi stupnju razumijevanja heterogene publike. To su sve kvalitetne karakteristike iskusnog javnog govornika te osobe kojoj predstavljanje i interakcija pred velikim auditorijem nisu problem, već inherentni dio svakodnevnog posla.

Što se i samog govora tiče, on ima posebno jak utjecaj na javnu percepciju predsjednika te čini suptilan, ali bitan dio analize njegove performanse u ulozi. Tako Grabar-Kitarović u svom govoru uvijek pokazuje dozu smirene sigurnosti te shvaća važnost uspostavljanja odnosa u govoru i komunikaciji uvažavajući posebice konstrukciju svojih govora te uspostavljanje stanja uzajamnog razumijevanja i poistovjećivanja s publikom kojoj se obraća. Svojim konkurentima obraća se s visokim poštovanjem i uvijek drži do međusobnih verbalnih manira, čime se drži

načela retoričke skromnosti o kojoj je bilo riječi u ostatku rada. Svoj pogled uvijek upućuje direktno prema ostali kandidatima pokazivajući poštovanje, interes, i kredibilnost te nakon svake izjave ili odgovora uvijek će zadržavati pogled u istom smjeru čime dodatno ucvršćuje dojam samouvjerenosti, fokusiranosti, te svjesnosti prema izgovorenim sadržajima. Osim toga, često je nasmiješenog izraza lica čime odražava energiju otvorenosti, dobroćudnosti, te visoke kontrole i discipline.

Što se ostalog neverbalnog dijela komunikacije tiče, predsjednica uvijek nastupa mirno te ruke i tijelo drži uspravnima, u djelomično statičkim položajima da bi komunicirala sigurnost, vjerodostojnost, i karakter sklon pomaganju i nesebičnosti. Analizom navedenih karakteristika može se zaključiti da je Kolinda Grabar-Kitarović, zbog svojih prirodnih te iskustvom dobivenih, načina ponašanja i javnog nastupa, uspješno kreirala i održavala pozitivno javno mnijenje te da je uživala simpatiju ne samo domaće, već i inozemne javnosti, što joj je dalo sigurnu bazu za dobro djelovanje u ulozi predsjednika države.

Gledano iz današnje perspektive te s obzirom na sve prethodno objašnjeno, Kolinda Grabar-Kitarović imala je puno predsjedničkih odlika promotivši pragmatična načela u njezinim nastupima, baš kao i argumentaciju. Donijela je Republici Hrvatskoj mnogo međunarodnih benefita, ojačala ulogu unutar Europske unije, no njezina je javna moć, kao i njezinih prethodnika, bila djelomično ograničena, što seže još iz fundamentalnih karakteristika hrvatskog političkog sustava, a koje su detaljnije objašnjene u prethodnim dijelovima ovoga rada. Predsjednikova inherentna svrha jest i da bude dobar predstavnik države u inozemstvu, i u toj sferi Grabar-Kitarović pokazala je iznimno zalaganje promovirajući Hrvatsku kako u EU, tako i u ostatku svijeta, te ju je i svijet često doživljavao u pozitivnom svijetlu. Ipak, s obzirom na to da nije osvojila i drugi mandat, postavlja se pitanje kolika je njezina javna uloga uistinu bila jaka i je li opća javnost očekivala više od njezinog mandata, unatoč svim predsjedničkim vrlinama koje je imala te kvalifikacijama i životopisom, ipak se ne može jednoznačno ocijeniti i odgovoriti na pitanje povijesnog značaja lika i djela predsjednice, izuzev već opisanih i činjenice da je prva predsjednica Republike.

Njezina stvarna moć često je bila ograničavana djelovanjem Sabora i Vlade te institucionalnim okvirima ovlasti predsjednika, stoga je ona često ispadala tek predstavnik vlasti zemlje i sredstvo javne komunikacije, što je većinom i obnašala.

Kolinda jest suvremena predsjednica sjajne profesionalne pozadine koja ima pretež direktnog radnog iskustva u području srodnom predsjedničkoj funkciji te je uživala dobru percepciju od strane publike, ali nekog revolucionarnog ekonomskog i/ili čak socijalnog utjecaja, svojim potezima nije svojstveno pokazala. Ipak, kao što je rečeno, unatoč tome, ipak je tijekom svog mandata ulagala napora da bude što bolji odraz zemlje i potpomogla je društvenom razvoju Hrvatske, stoga ostaje ipak u konačnici, na osobnoj preferenciji je li predsjednica beskompromisno bila osoba od stvarne moći i povijesno usporedivog (s obzirom na prethodnike) utjecaja u socio-političkom životu Republike Hrvatske.

6. Literatura

1. Andrić, I. (2017) *Razvoj duhovnog života u Bosni pod uticajem turske vladavine*. Beograd: Politika.
2. Batt, J. (2007) *Introduction: Defining Central and Eastern Europe*. Houndmills: Palgrave macmillan.
3. Boban, D. (2017) *Promjene u sustavu vlasti i konsolidacija demokracije: usporedba uloge predsjednika države u Hrvatskoj i Slovačkoj*. *Studia lexicographica*, Vol. 10 (1), str. 18
4. Brown, P. i Levinson, S. C. (1987) *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Čular, G. (2004) *Razvoj hrvatskog stranačkog sustava: četiri teze*. Zagreb: Centar za demokraciju i pravo „Miko Tripalo“.
6. Dahrendorf, R. (2004) *Reflections on the Revolution in Europe*. New Brunswick: Transaction Publishers.
7. De Tocqueville, A. (1945) *Democracy in America*. New York
8. De Tocqueville, A. (1959) *The Recollections of Alexis de Tocqueville*. London: Merridian Books.
9. Duverger, M. (1980) *A New Political System Model: Semi-Presidential Government*. *European Journal of Political Research*, Vol. 8 (2), str. 165 – 187
10. Easter, Gerald M. (1997) *Preference for Presidentialism: Postcommunist Regime Change in Russia and the NIS*. *World Politics*, Vol. 49 (2), str. 184 – 211.

11. Elgie, R. (1998) *The classification of democratic regime types: Conceptual ambiguity and contestable assumptions*. European Journal of Political Research, Vol. 33 (2), str. 219 – 238.
12. Feletar, D. (2011) *Hrvati nikada ne smiju prihvatiti bilo kakve 'balkanske' kvalifikacije*. Dostupno na: <http://www.hrvatski-fokus.hr>
13. Friderick A. H. (1979) *Law, Legislation and Liberty*. Chicago: University of Chicago Press.
14. Gellner, E. (1998) *Nacije i nacionalizam*. Zagreb: Politička kultura.
15. Grdešić, M. (2003) *Pavao Ritter Vitezović, nacionalni identitet i politička znanost*. Politička misao, Vol. 40 (4), str. 145 – 162
16. Grice, H. P. (1975) *Logic and Conversation*. New York: Academic Press, Vol. 3, str. 41 – 58
17. Guy Peters, B. (2007) *Institucionalna teorija u političkoj znanosti*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
18. Heidegger, M. (1985) *Bitak i vrijeme*. Zagreb: Naprijed.
19. Henjak, A. (2011) *Stranačka identifikacija i granice stranačke mobilizacije u Hrvatskoj nakon 2000. godine*. Političke perspektive, Vol. 1 (1), str. 29 – 55
20. Hroch, M. (1985) *Social Preconditions of national revival in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
21. Huddy, L. i Khatib, N. (2007) *American Patriotism, National Identity and Political Involvement*. American Journal of Political Science, Vol. 51 (1), str. 63 – 77

22. Kale, E. (1999) *Hrvatski kulturni i politički identitet*. Osijek: Pan liber.
23. Kangrga, M. (2003) *Nacionalizam ili demokracija*. Zagreb: Razlog.
24. Kišiček, G. (2008) *Usporedba ženske i muške retorike u politici*. *Govor*, god. 25, br. 2, str. 189 – 202
25. Koprić, I. i Škarica, M. (2016) *Hrvatska 2015*. *Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave*, Vol. 16 (4), str. 913 – 921
26. Korunić, P. (2005) *Nacija i nacionalni identitet*. *Revija za sociologiju*, Vol. 36 (1-2), str. 87 – 105
27. Lakoff, Robin T. (1990) *Talking Power: The Politics of Language in Our Lives*. Basic Books.
28. Landman, T. (2008) *Teme i metode komparativne politike*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
29. Lijphart, A. (1992) *Parliamentary versus Presidential Government*. Oxford: Oxford University Press.
30. Leech, Geoffrey N. (1983) *Principles of Pragmatics*. Longman.
31. Mann, M. (2003) *Incoherent Empire*. New York: Verso.
32. Matić, D. (1999) *Understanding the Role of Nationalism in New Democracies*. *Collegium Antropologicum*, Vol. 1, str. 231 – 247
33. Marot, D. (2005) *Uljudnost u verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji*. *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja*, Vol. 17 (1), str. 53 – 70

34. Mesić, S. (2000) *Politička podloga ustavnih promjena*. Zagreb: Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
35. Ministarstvo vanjskih i unutarnjih poslova Republike Hrvatske. Dostupno na: <http://www.mvep.hr/>
36. Nacionalni program reformi 2015. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/>
37. Phinney, Jean S. (1990) *Ethnic Identity in Adolescents and Adults: Review of Research*. Psychological Bulletin, Vol. 108 (3), str. 499 – 514
38. Predsjednički izbori 2014. - sučeljavanje 21.12.2014. Dostupno na : https://www.youtube.com/watch?v=fFTrgZEsY_M
39. Predsjednički izbori 2014. - sučeljavanje 22.12.2014. Dostupno na: https://www.youtube.com/watch?v=HD_D6W11rZw
40. Predsjednički izbori 2014. - sučeljavanje 26.12.2014. Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=2SnDGJvOz8g>
41. Raos, V. (2015) *Izbori 2015.: jesmo li ušli u razdoblje nestabilnosti i nepreglednosti?* Političke analize, Vol. 6 (24), str. 3 – 11
42. Raos, V. (2020) *Struktura rascjepa i parlamentarni izbori u Hrvatskoj 2020. u doba pandemije*. Anali Hrvatskog političkog društva, Vol. 17 (1), str. 7 – 30
43. Reškovac, T. (2012) *Filozofija*. Zagreb: Profil.
44. Schöpflin, G. (2000) *Nation, Identity, Power*. London: Hurst & Company.
45. Sekulić, D. (2001) *Je li nacionalizam hrvatska sudbina?* Revija za sociologiju, Vol. 32 (3-4), str. 157 – 174

46. Shugart, M. (1993) *Of Presidents and Parliaments*. East European Constitutional Review, Vol. 2 (1), str. 30 – 32
47. Shugart, M. i Carey, J. (1992) *Presidents and Assemblies*. New York: Cambridge University Press
48. Smith, H. J. i Tyler T.R. (1997) *Choosing the Right Pond: The Impact of Group Membership on Self-Esteem and Group-Oriented Behavior*. Journal of Experimental Social Psychology, Vol. 33, str. 146 – 170
49. Stavrakakis, Y. i Chrysoloras, N. (2006) *Enjoyment: Lacanian Theory and the Analysis of Nationalism*. Psychoanalysis, Culture & Society, Vol. 11, str. 144 – 163
50. Sokol, S. (1998) *Ustavno pravo*. Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu.
51. Sokol, S. (1992) *Načelo diobe ili ograničenja vlasti*. Politička misao, Vol. 29 (1)
52. Theodore C. Sorensen (1984) *A Different Kind of Presidency*. New York: Willey & Sons.
53. Trask, R. L. (2005) *Temeljni lingvistički pojmovi*. Zagreb: Školska knjiga.
54. Vukičević, S. (2019) *Nacionalizam i globalizam u kvalitativnom posredovanju*. Revija za sociologiju, Vol. 49 (3), str. 399 – 417

7. Popis slika

Slika 1: Inicijativa tri mora	14
Slika 2: Inaguracija predsjednice Kolinde Grabar Kitarović	25
Slika 3: Govor na predstavljanju za drugi mandat	36